Bütün ülkelerin
proleterleri birleşin!

Karkêren hemû
welatan yekbın!

İŞÇİNİN SESİ

Devrim ve
sosyalizm için
örgüt seferberliği!

Yıl:10, Sayı:225
31 Aralık 1983

D vrimin gerekliliğ yığınların bilincine kazınıyor

Yalçın Çağlar

Türkiye ve dünyadaki koşullar askersel faşist cuntanın, üniformasının üzerine "demokratik" görünümlü bir sivil elbise giyme gereksinimini acilleştiriyor. Yığınların artan hoşnutsuzluğu, kendi iktidar bloku içinde büyüyen çıkar çatışmaları, dünya demokratik kamuoyunun Türkiye'deki bu çıplak diktatörlüğe duyduğu tepki cuntayı anayasa referandumu ile girdiği yolda adımlarını hızlandırmaya zorluyor.

AET ile olan ilişkilerini düzeltebilmek için, cunta, Avrupa Konseyi ve Avrupa Parlamentosu'nda iyi bir ışık altında görünmek gereğini duymaya başladı. AET ile ilişkileri düzeltmek, bloke edilen yardımın serbest bırakılmasını, pamuk ipliği, tekstil ve demir-çelik ürünleri ithalı sorunlarının çözümünü içeriyor. Bu amaçla cunta İnsan Hakları Komisyonu'nun suçlamalarını yanıtlamayı bile sessizce kabul etti. Demokrasiye dönüş takviminin siyasi partiler yasası yaprağını iyice araladı. Dünya kamuoyu karşısında karşılaşacağı böyle zor durumlar için rehin tuttuğu DİSK ve Barış Derneği davaları sanıklarından birkaç tanesini tahliye etti. Siyasi partiler yasası üzerine yoğun bir tartışma başladı.

Ancak toplumsal-ekonomik çelişkileri yumuşatamadığı, geniş bir yığın desteği sağlayamadığı koşullarda bu önlemler cunta için önemli açmazlar taşıyor. Evren'in gardrobunda tutmak zorunda kaldığı Genel Kurmay Başkanlığı üniforması bu açmazların ancak sembolik bir örneği. Liberal dalkavuklarından daha geniş bir toplumsal kesimin çok yakıştığını söyleyeceğinden emin olsa, cunta bu "demokratik" sivil elbiselerin ne-

redeyse görünmez bir kumaştan dikilmesini yeğliyeceğini sık sık gösteriyor.

Örneğin M.Sosyal seçim yasasında çok fazla kuralın rejimin demokratik(!) niteliğini bozacağını savunurken, Teoman Erel Evren'e anayasa gereği tarafsız olmasını hatırlatıyordu. Bu tartışmalar yürürken, ceza yasasında devletin varlığına karşı işlenen suçların cezaları ağırlaştırıldı. Olağanüstü hal yasası komisyonlara geldi. Yasa tasarısı ağır ekonomik bunalım nedeniyle olağanüstü hal ilan edilmesi gibi ilginç bir bölümü içermesinin yanısıra olağanüstü hal ilanında 18-60 yaşları arasındaki tüm vatandaşlara zorla çalışma ve mal yükümlülüğü de getiriyor.

Ne var ki, demokrasi takvimi Avrupa Parlamentosu'nda da, Avrupa Konseyi Genel Kurulu'nda da ikna edici bir etki yapmadı. Avrupa Parlamentosu Türkiye'nin Kıbrıs'ı istilasını kınayan bir raporu onayladı, Avrupa Konseyi Genel Kurulu da Türkiye'yi Konsey'den çıkartmamakla birlikte Bakanlar Kurulu'nda oy kullanmamaya çağırdı. Konseyin bir uzlaşma formülünü benimsemesi faşist cuntanın anayasaya %91 "evet" demagojisinin tamamen sonuçsuz kalmadığını gösteriyor. Yurt dışındaki tüm komünistlere, devrimcilere, demokratlara cuntayı daha enerjik sergilemek için önemli görevler düşüyor.

Siyasi partiler yasası üzerine yürüyen tartışmaların cunta için yeni güçlükler yarattığı da bu günlerde ortaya çıkmaya başladı.

Tartışmalar cuntanın iktidar bloku içindeki çatlakların üzerinden örtüyü kaldırdı. Nazlı Ilıcak 14 Ocak tarihli *Tercüman*'da "halkı partisini tanıyabilmek için güvendiği kimselerin işaretini beklemeye" çağırdı. Aldıkaçtı "devlet partisinin faşizm ile yönetilen ülkelerde görüleceğini" söylerken Ulusu'nun desteği ile sessiz sedasız "Kemalist Atılım Birliği" kuruldu.

Bu koşullarda, her seferinde cumhurbaşkanı "şef"in altına bir parlamento çoğunluğu döşeyebilecek bir seçim sistemi kurabilme çabaları komisyonda sürüp gidiyor.

Faşist cuntanın sivil bir kimlik ile yönetmeye kendini uyarlama süreci de hızlandı.

İşçi ücretlerine 1983 yılında yapılacak zam(!) Türk-İş Genel Başkanı ile Yüksek Hakem Kurulu arasında yapılan bir görüşmede %20+1500TL olarak bağlandı.

Hapisten tahliye edilmiş devrimci 3 genç sokak ortasında polise öldürtüldü. Olay örtbas edildi.

YÖK tüm öğrenci ve öğretim üyelerine devlet memurlarına uygulanan sakal-bıyık, giyim yönetmeliğini uygulamaya karar verdi.

Kısacası faşist devletin kurumları görevlerini yapmaya başladı.

Faşist cuntanın çözemediği toplumsal-ekonomik bunalım toplumun örgütlü bir savaşıma girme yeteneği olmayan kesimlerine de hızlı bir çürüme getiriyor. Esrar, kadın ticareti burjuva basınının gözlerden saklayamayacağı boyutlara vardı.

Tüm bu gelişmeler faşizmi devrim yolu ile yıkma gerekliliğini liberallerin ve oportünistlerin tüm bilinç bulandırmalarına karşın yığınların bilincine kendi deneyleri ile kazıyor. Yığınlar bu devrimde başı çekecek, toplumun sonuna kadar savaşmaya kararlı tek gücü olarak işçi sınıfını giderek daha net bir biçimde görüyor.

İŞÇİNİN SESİ

Masrafı: İngiltere'de 50p, Almanya'da 2DM ■ Yıllık abone: İngiltere'de 15 pound, Almanya'da 50DM ■ Türkiye'den 4 kitap gönderilerek abone olunabilir. ■ Yazışma adresi: 29 Parkfield Street, London, N1, England ■ Baskı: Morning Litho Printers Ltd. (TU) ■ Gönderilen yazıları yayınlayıp yayınlamama ve tersine bir istek belirtmedikçe düzeltme, ya da kısaltma hakkı yayın kurulunundur. Hiçbir yazı geri gönderilemez.

İçindekiler

Gazetemiz *İşçinin Sesi* 30 Temmuz 1979'da alınan ve 100. sayıda duyurulan bir kararla 12 sayfa olarak çıkmaya başlamıştı. Buna karşın, artan görevler, bizi sık sık gazeteyi iki sayıyı içerecek yoğunlukta çıkarmaya zorladı. Ve bu giderek ayrıca değil kural olmaya başladı. Genel eğilim çift sayılı gazete oldu. Bu durumun yarattığı pratik sıkıntıları ve yakın bir gelecekte yeni bir yayın düzenine geçilmeyeceğini gözönüne alarak, yoğunluğu ve sıklığı ne olursa olsun *İşçinin Sesi*'ni bundan sonra tek sayılar olarak çıkaracağız. Okurlarımıza duyururuz. ***Editör***

Okurlarımız yazıyor

Çürümeye karşı savaş

Yoldaşlar,
Bizler Ankara'dan yazıyoruz.

Bizlerin eline kısa bir süre önce gazete geçmeye başladı. Onu okumak, tartışmak, zaman olarak yaşantımızın belki de çok az bir bölümünü kapsıyor. Ancak önem olarak böyle değildir. Gazetenin elimize geçmesi, çürümenin odağında, umutsuzluğun, ve baskının kol gezdiği bir ortamda iki yıllık bir süreci direnme çabaları içinde geçiren bizler için, ayrı bir anlam taşıyor.

12 Eylül öncesine kadar bu çevrede on yıllar öncesinden başlayarak yükselen bir hareketlilik, bir "savaşım" gündemdeydi. Ancak bu savaşıma damgayı basan küçük burjuvazi idi. Gelişmemiş sanayi, yaygın bürokrasi, çok sayıda öğrencinin varlığı koşullarında bu doğaldı. 12 Eylül'den sonra bu kesimler çok çabuk söndü ve teslim oldu.

Burjuvazi, bu sefer geçmiştekinden çok daha güzel oynadı. Nereye, nasıl ve ne zaman baskı kuracağını, küçük hatalarının dışında iyi planladı. Örneğin bu çevredeki insanlara hızlı bir yıldırma siyasete yerine daha alttan alta baskı uyguladı. Aynı zamanda ideolojik saldırıyla insanların yaşam biçimlerini dönüştürmeye koyuldu.

Küçük burjuva kesimlerin ortak özelliği yaşamın nesnelliğini kendi öznel istemlerine göre değerlendirmeleridir. Gerçekliğin odak noktasına kendi duygularını koymalarıdır. Bu nedenle, Türkiye'deki gelişmelere umutsuzlukla yaklaşıyorlar.

Bununla bağlı olarak, bunların bir kısmı, geçmişi karalama yoluna başvurdu. Örneğin yeni bir "aydın" yaratma doğrultusunda "entellektüel" çabalara giriştiler. Geçmişin dogmalarına karşı daha "esnek" düşünmek gerektiğine, bunu yapabilmenin yönteminin dünyayı daha doğru yorumlamayı sağlayacak olan edebiyat, müzik ve sanatın diğer dalları üzerine yoğunlaşmak olduğuna kendilerini inandırdılar.

Doğal ki, biz sosyalistler insanlığın bugüne değin yarattığı tüm kültür değerlerini olanaklı olduğu ölçüde araştırmalı ve öğrenmeliyiz. Çünkü bizler yeni bir dünya kurarken bunlardan yararlanacağız. Bu tür çalışmalar devrimci savaşımımızın bir parçası ise doğru yerine oturur. Yoksa burjuvazinin yeri geldiği zaman bizleri oyalamak, kavgamızı söndürmek için önümüze sunduğu birer uğraş biçiminde olursa, bilimsellikten uzak olur. Bu yolla ancak eklektik, dejenere bir kültürün oluşmasına yardım edilmiş olur. Bizleri gericiliğin, karşı devrimin hizmetine sokar.

Bu çevredeki tüm insanları aynı kefeye koyup bir kalemde karalamak yanlış olacaktır. Sayıları çok az da olsa hâlâ içlerinde çoşkuyu taşıyan, bu çürümeye karşı öznel olarak direnen ve geleceğe umutla bakan, ancak bugün için seçimsiz kalmış insanlar var. Doğal olarak bunların geçmişi değerlendirmeleri, eleştirileri devrime olan inanç ve istemlerinden kaynaklanıyor. Geçmişi değerlendirme bu anlayışla yapıldığı sürece buna karşı değiliz.

Geçmiş dönemde savaşım, sağlam bir ideolojinin temelleri üzerine oturmuyordu. Yığınların kendiliğinden çıkışları savaşımı belirliyordu. Marksizm-Leninizm bir dizi kalıp olarak görülüyordu. İktidarı ele geçirme konusuna dogmatik bir biçimde bakılıyordu. Siyasal iktidar ele geçirildikten sonra sosyalizmin nasıl bir alternatif olacağı belirtilmiyordu. Çevremizdeki devrimci hareketin bu yapısı bu savaşımda yer alan bireylere de yansıyordu. Sonunda harekette yer alan insanlar, edilgen kalabalıklara dönüştü.

Bizler, bu anlayışla, yenilginin tek nedeni olarak geçmişin teorik alandaki dogmatik yaklaşımını gördük. Görevimizin o gün için Marksizmi öğrenmek, buna bağlı olarak sağlam bir tarih ve ekonomi-politik formasyonu elde etmek olduğunu düşündük. "Evlerimize kapanıp teori üretmeye" başladık. Bugün pekçok insanın devrimci savaşım adına yaptığı gibi. Bizler ideolojiyi öğrenmenin, sınıf savaşının gelişme süreciyle yakından bağlı olduğunu görememiştik.

Şurası bir gerçek ki yaşamda bir savaş yürüyordu. Bu savaşta yenilgiyi durdurmak, ilerlemek ve yeni bir dünyayı oluşturmak gerekiyordu. Bunu başarmak ancak kollektif bir çaba ile olabilirdi. Yani örgütlenme ile... Gericiliği en berrak biçimiyle yaşadığımız şu günlerde kayıtsız kalmak, uzun sürede karşı devrimin saflarına itilmek olacaktı.

Bu örgütlenme, geçmiş derslerin deneyimlerinin ışığında, motorunu işçi sınıfının oluşturduğu, çürümeye karşı yaşamın her alanında devrimci seçeneği yığınlara götüren bir yapı olmak zorundaydı. Bu içinde bulunduğumuz dönem varolmanın, savaşta ilerleyebilmenin tek koşuluydu.

Böyle bir durumda, bizden yana olan herşeyin derin bir sessizliğe gömüldüğü, karşı devrimin çıplak vahşetinin her yanı tuttuğu bir dönemde gazete elimize geçti. Gazetenin elimize geçmesi örgütlenme ve devrim yolunda burjuvaziye karşı bir dialog kurma gereğine olan inancımız doğrultusunda bir anlam taşımaktadır.

Güzel günleri birlikte kurma inancıyla en içten selamlar.

Direniş

Halkımız faşistlere kanmıyor

Sayın *İşçinin Sesi* sorumluları,

Bizler emekçi halkın bağrında yetişen gençleriz. Duyuramadığımız sesimizi sizin aracılığınız ile duyurmak istiyoruz. Değineceğimiz konulara yer verirseniz seviniriz.

Cuntanın onca saldırısına karşı sizlerin sesimizi duyurabilmeniz bize güç vermektedir.

Uluslararası Af Örgütü Türkiye'de bazı kişilerin işkencede öldüğünden sözediyor. Faşist cunta Türkiye'de işkence yok diyor. İşkenceden öldüğü söylenenlerin bir-ikisini basına gösteriyor. Bakın bu insanlar sağdır ve tutuklu bile değildir diyor. Burjuva basını da işkence yok diye yaygara koparıyor.

Türkiye'de uygulanan en insanlık dışı işkencelerin bir yatağı olan Uşak'ta gece yarıları, inim inim inletilen yoldaşların sesini bütün mahalle halkı duymaktadır. Bu işkencelerin sabahlarında, bu durumu çok iyi planlayan işkenceciler, kapı kapı dolaşarak mahalle halkına "birşey duymadınız, sesinizi çıkarırsanız sizi de inletiriz" diyerek sindirme operasyonunu yürütüyorlar.

Yaptıkları namussuzlukları örtbas edeceklerini sanıyorlarsa kendilerini aldatıyorlar. Halkımız kanmıyor. Her geçen gün yığınların emperyalizme ve faşizme olan kini çoğalmaktadır.

İşkence tezgahlarında öldürülenlerin, akli dengesini yitirdiği halde sır vermeyen yiğit bacıların, yoldaşların, dökülen kanların, hesabı sorulacaktır.

Bir kez daha diyoruz ki zafer emekçi halkların, faşizme karşı birlikte devrim için savaşanların olacaktır.

Kahrolsun faşist cunta!

İşkencecilerden hesap soralım!

Yaşasın Türkiye halklarının birleşik devrimci mücadelesi!

Bir gurup genç
İzmir

HABERLER

Fransa İl ricil r Birliği kuruldu

Örgüt seferbrliğimiz sürerken geçen sayımızda Norveç Türkiyeli İlericiler Birliği'nin kuruluşunu duyurmuştuk. Geçtiğimiz günlerde de Fransa İlericiler Birliği kuruldu.

> Fransa'da örgüt seferberliğinin ikinci ayına yığın örgütümüzü kurarak giriyoruz

Partimizin örgüt seferberliğine başlaması ile birlikte Fransa'da da bir sosyalist yığın örgütü kurma çabaları hızlandırıldı. Bu çalışmaların sonucu Paris'te çalışan Türkiyeli ilericiler anti-faşist, anti-emperyalist savaşımı Fransa'da da yükseltmek ve sosyalist bilinci yaymak amacı ile Fransa İlericiler Birliği'ni kurdular.

Örgüt seferberliğinin ikinci ayına sosyalist yığın örgütümüzü kurarak giriyoruz.

Derneğimiz giyim atölyelerinin ve tekstil sanayiinin yoğun bulunduğu bir merkezde kuruldu. Önümüzdeki günlerde derneğimizin kuruluşunu duyuran bir afişleme yapmayı, dernek binasının açılışı için bir toplantı düzenlemeyi planladık.

Tüm işçileri, emekçileri Fransa İlericiler Birliği saflarında birleşmeye çağıran bildirimizde Türkiye'de verilen anti-faşist, anti-emperyalist savaşımın, sosyalist yığın örgütünün sosyalist bilinci yaygınlaştırmadaki işlevinin önemine, Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasal duruma ve faşist cuntanın yaptıklarına ve yapmak istediklerine kısaca değinildi.

Şubat ayının ortasında derneğimizin kuruluş kongresini yapmayı hedefliyoruz.

Yaşasın örgüt seferberliğimiz!

Yaşasın sosyalist yığın örgütümüz Fransa İlericiler Birliği!

S.D., Paris

İŞÇİ MİZAHI

Kenan Atatürk gülmecesi

Faşist Evren halkımızın yarattığı güzel fıkralarda, ince espirilerde giderek daha çok alay konusu oluyor. Artan şöhreti 12 Mart 1971 dönemimin meşhur cumhurbaşkanı, Sunay'ı aratmıyor. Evren'in, kendisini Atatürk sanma hastalığının yanısıra Atatürk'ü de hicveden, halk arasında yaygın iki fıkrayı aktarıyoruz.

Kenan'ın adı ne olsun

Son günlerde sık sık ilkokulları ziyaret etmekte olan Kenan Evren okulun bahçesinde kargaları kovalayan bir öğrenci görür. Evren çocuğa ismini sorar, çocuk "Kenan" der. Evren düşünür ve "oğlum benim adım Kenan, senin adın Kenan, bu böyle olmaz, bundan sonra bana Mustafa Kenan diyelim" der.

İsmet hiç olmazsa 9'u 5 geçe yaz

Evren kanser olur. Ölüm döşeğine düşer. Dolmabahçe'de son gün, vasiyetini açıklayacaktır. Konsey üyelerini akrabalarını ve diğer ilgilileri yanına çağırtır. Herkes merak içerisinde yatağının ayakucunda bekleşir. Derken, birara gözlerini açan Evren, başlar ağır ağır konuşmaya:

"Ben ölüyorum, Sizlere yalnızca bir tek şey vasiyet edeceğim. Dikeceğiniz anıta 10 Kasım'da öldü yazın..."

Salonu sessizlik ve şaşkınlık kaplar. Nurettin Ersin, yatağın başucuna seğirtir ve Evren'in kulağına eğilir ve şöyle der:

"Paşam nasıl olur? Bugün 12 Eylül, 10 Kasım'a iki ay var. Halkı aldatmak giderek zorlaşıyor."

Evren son nefesini vermek üzeredir. Binbir güçlükle ağzından şu sözcükler dökülür: "İsmet, hiç olmazsa... 9'u... 5 geçe yaz".

Muzaffer İstanbullu

Örgüt üstüne

Jülide Kayacan

Giriş

Yürükoğlu yoldaşımız TKP'nin 62. kuruluş yıldönümünde yaptığı konuşmada, parti yaşamını anlatırken çeşitli sorunlara değindi. (R.Yürükoğlu, *Durum ve Görevlerimiz 1983,* s.104)

Bunlardan *birincisi,* devraldığımız parti anlayışının, parti çalışmasının mirasının çok ince oluşudur. Parti terbiyesinin ABC'si bile olmayan, birim toplantılarını aksatma, toplantılara geç gelme hiç de ender rastlanan bir olay değildir.

İkinci olarak, *yetişkin kadro darlığı* vardır. Örgütün teorisini geliştirmekten, seminer vermekten, koroda folklorda yer almaya, damı-pencereyi onarmaya dek her işi üstlenen aynı kadrodur. Yapılması gereken işlerin çokluğu "işbölümünün kapsayabileceği sınırları aşmakta, darmadağın etmektedir".

Üçüncüsü, amatörce, artizanca çalışmanın yaygınlığı sürmektedir.

Tüm bunlar, parti yaşamımızı, çalışmalarımızı örgütlemeye, örgüt anlayışımızı geliştirmeye özel bir önem vermemizin gereğini gösteriyor. Bugün Türkiye'nin girdiği kritik dönem bu gereğin yerine getirilişini acilleştiriyor. *Örgüt Seferberliği*miz de bu gereği bugünün görevi olarak önümüze koyuyor.

*Örgüt seferberliği*nin üç temel vurgusu var. (TKP EK Üst Bürosu, "Örgüt Seferberliği", *İşçinin Sesi,* s.214-215)

a) Yığın çalışmasını yükseltme,

b) Örgütlenme ve yönetim biçimlerini modernleştirme,

c) İdeolojik anlayışı derinleştirme.

*Örgüt seferberliği*mizin bir parçası olarak, burada örgüt konusu üzerinde duracağız.

1. Örgüt - örgütlenme sorunu

Devrimi yapacağız diyoruz. Proleter devriminin ana sorunu örgütlenmedir, diyor Lenin. Devrimi yapmak için bugün örgütlenmek zorundayız. Burjuvaziyi devirip, örgütlerini dağıtmak zorundayız. Bunun için toplumun en ileri sınıfını örgütlememiz gerekiyor. Devrimin ardından tüm toplumu biz örgütleyeceğiz.

Tüm bunlara hazırlanabilmemiz bugünden kendimizi eğitmemize, bu yolda sarfedeceğimiz özel çabaya bağlıdır. Örgütlenme, devrimci zorun işlemediği bir alandır. Bu konuda yapılabilecek ve yapılması gerekenler, deneyim, eğitim, sabırlı, ısrarlı çalışma, yeniden eğitim v.b.'dir. Bunların sonunda beceri kazanılır. Bu sistemli bir yaklaşım istiyor. İdeolojik anlayışın derinliği ile de çok yakından bağlıdır.

Lenin'in şu sözleri, örgütlenmenin önemini ve özelliğini, örgütlenme sorununa yaklaşımın nasıl olması gerektiğini çok güzel anlatıyor:

> "Elbette, bu örgütsel beceriden yoksunluk, bu aşırı örgütsel kusurlar, büyük ölçüde, ancak tamamen değil, iç savaş koşullarıyla açıklanmalıdır. Arkasına gizlenmek, kendimizi mazur göstermek ve savunmak için bunu hiç kullanmamalıyız. Örgütsel çalışma, ne genelde Ruslar, ne de özelde Bolşevikler için hiçbir zaman güçlü bir yön olmadı, bununla beraber proleter devrimin ana sorunu *örgütlenmedir.* Örgütlenme sorununa burada en önemli yerin ayrılması nedensiz değildir. Bu bizim uğrunda savaşmamız gereken birşeydir. Metanetle ve kararlılıkla, elimizin altındaki her aracı kullanarak savaşmalıyız. Uzun süreli eğitim ve yeniden-eğitimden başka bu konuda yapabileceğimiz hiçbir şey yoktur. Bu, devrimci zorun ve diktatörlüğün ancak suistimal ile uygulanabildiği bir alandır ve sizi bu tür suistimale karşı uyarma cesaretini kendimde buluyorum. Devrimci zor ve diktatörlük doğru bir yolla ve doğru insanlara karşı uygulandığında mükemmel şeylerdir. Ancak örgütlenme alanında uygulanamazlar. Biz bu eğitim, yeniden-eğitim ve uzun örgütsel çalışma sorununu çözmüş değiliz. Sistematik olarak üstesinden gelmeliyiz." (Lenin, *Toplu Yapıtlar,* İngilizce Basım, c.29, s.162)

Görüldüğü gibi örgütlenme sabırla, ısrarla üzerine gidilmesi gereken ve ancak uzun yılların eğitimi, yeniden-eğitimi ile kazanılabilen bir beceridir. Bu iş yapılacaksa o işin nasıl örgütleneceğinin teorisini oturup çalışmak gerekir.

Örgüt-örgütlenme konularında eğitimin en önemli yanı pratik çalışmadır. Deneyimdir. Harında pişmek gerekir. Hata yapmaktan korkmadan, ancak hatalardan ders çıkarmayı bilerek, bu derslerin ışığında yeniden işe girişerek, yeni bir çabayla işe sarılarak bu konunun üstüne gitmek gerekiyor. Bu çalışmalarda sakınılması gereken nokta, belli koşullar altında iyi işlemiş örgütsel önlemleri mutlaklaştırmak, bu tür önermeleri koşulları ile ele almadan bilimsel yasaymışlar gibi davranmaktır. (Joan Woodward, *Writers on Organisations,* Penguin Books, 1982, s.42).

2. Örgüt nedir?

Örgüt bir sistemdir. Yani düzenli bir ilişki içinde çalışan, işleyen parçalar gurubudur. Örgüt denen sistemi öteki sistemlerden ayıran başlıca fark örgütü oluşturan ve aralarında düzenli ilişkiler bulunan parçalar ve parçalar gurubunun *insan* olmasıdır. Bu da örgüt denen sistemin bir diğer özelliğine getiriyor bizi: Bilinç. Örgüt bir gurup insanın bilinçli bir biçimde aralarında bir ilişkiler düzeni oluşturması ile ortaya çıkıyor.

Bu insanlar doğal olarak biraraya gelmekle kalmıyor. Bir davranış, güç, çalışma ortaya koyuyorlar. Ve bu davranış, güç ve çalışmaların eşgüdümünü sağlıyorlar. Bir gurup insanın biraraya gelip aralarında düzenli bir ilişki kurabilmeleri için ilk koşul haberleşmedir. Şu halde bir örgüt ne zaman oluşabilir dersek, yanıtı şu olur: 1) Haberleşebilen insanlar, 2) birlikte çalışmak istedikleri, 3) ortak bir amacı başarmak için, aralarında düzenli bir ilişkiler ağı kurdukları, 4) çalışma ve güçlerinin eşgüdümünü sağladıkları zaman örgüt oluşabilir. (Chester I. Barnard, *Writers on Organisations,* s.68)

En geneliyle örgütü böyle tanımladıktan sonra, tüm örgütler için geçerli, parti örgütü için ise canalıcı öneme sahip çok temel bir nokta kendiliğinden ortaya çıkıyor. Düzenli ilişki ortadan kalktığında sistem ortada yoktur yani örgüt yoktur.

> "Hücre toplantıları aksarsa ortada parti yaşamı kalmıyor. Hücre toplantıları aksayan bir parti yoktur, çünkü parti hücre toplantıları aracılığıyla yürür." (R.Yürükoğlu, *Durum ve Görevlerimiz 1983,* s.105)

Örgütün çalışabilmesi için amaçlarını formüle etmesi, yapısını, bu yapı içindeki ilişkilerini belirlemesi, kurallarını ortaya koyması gerekir. Örgütün, bu amaçlar ve kurallar çerçevesinde işleyip işlemediğine bakan bir kontrol mekanizması oluşturması gerekir.

Parti örgütünde bunlar program ve tüzüktür. Parti programı, partililere kılavuzluk eder. Tüzük, partinin örgütsel birliğinin ve işleyişinin belgesidir. Partinin anayasasıdır.

3. Örgütü oluşturan kaynaklar

Bir örgütün oluşması ve çalışması için belli temel kaynaklara gereksinimi vardır. Bu kaynakları şöyle sıralayabiliriz:

Genelde örgüt	Parti örgütü
1. İnsan	Kadrolar
2. Düşüncesel	Bilinç, ideoloji, siyasal çizgi, örgütün içinde yer aldığı topluma ait normlar, kullanılan dil vb.
3. Teknik, teknolojik	Kullanılan yöntemler vb.
4. Materyal	Alet, bina, malzeme, vb.
5. Parasal	Kesenekler, bağışlar vb.

Bu kaynaklar arasında insanın diğer kaynaklardan ayrı, özel bir durumu vardır. Tüm öteki kaynaklar örgütün oluşmasında araçtır. Ama insan yalnızca örgütün oluşması ve çalışması için bir kaynak — araç değil, örgütün *kendisi*dir.

Partiyi oluşturan kadrolardır. Yani kadrolar parti çalışması için bir kaynak oluşturmaktan başka kollektif olarak partiyi oluştururlar. Kadroyu kadro yapan özelliklerden biri bilincidir, ideolojisidir. Yani partiyi oluşturan ve ona işlerlik sağlayan iki temel kaynak birbiri içinde vardır, içiçe geçmiştir. Parti, siyasetini kadrolarıyla yaşama geçirir. Bu siyaseti yaşama geçirecek biçimde kadrolarını dağıtır. Bu, örgütsel çalışma ile siyasal çalışmanın içiçe geçmişliğini anlatır.

Lenin, siyasal uygulamaların atanmalarda ve yer değiştirmelerde ifadesini bulduğunu şöyle anlatıyor:

"Gözden geçirdiğimiz yıl içinde Merkez Komitesi'nin günlük çalışması MK Plenumu'nca seçilen iki kollegiyum tarafından yürütüldü. Merkez Komitesi Örgütleme Bürosu ve Merkez Komitesi Siyasal Bürosu. Bu iki organın kararlarında tutarlılık ve eşgüdüm sağlamak için Sekreter her ikisine de üye idi. Örgütleme Bürosu'nun başlıca işlevi parti güçlerinin dağıtımı, Siyasal Büro'nunki ise siyasal sorunlarla uğraşmak oldu. Bu ayrımın bir bakıma yapay olduğunu söylemeye bile gerek yoktur. *Atama ve yer değiştirmelerde ifadesini bulmaksızın hiçbir siyasal uygulamanın gerçekleştirilemeyeceği açıktır.* Her örgütsel sorunun bir siyasal önemi vardır.

(...)

"Örgütleme Bürosu'nu siyasal öncülükten uzak tuttuğunuzu varsayalım. O zaman, şunu sorarım: Siyasal öncülüğü insanlar yapmaz da kim yapar? Ve güçleri dağıtmak dışında nasıl öncülük edilebilir? Eğer biri yeteneksizse nasıl verilen direktifleri yerine getirmeye zorlarsınız? Belli direktifler verilir, çalışması kontrol edilir, ve sonunda başka işe konur." (Lenin, c.30, s.443-468) (abç)

Lenin örgütsel çalışma ile siyasal çalışma birbirinden mekanik biçimde ayrılamazlar, siyasal bir sorun ile örgütsel bir sorunun arasına çizgi çekilemez diyor.

"Örgütleme Bürosu ile Siyasal Büro arasındaki fark nedir? Siyasal bir sorun ile örgütsel bir sorun arasına katı bir çizgi çekemezsiniz. Her siyasal sorun, örgütsel bir sorun olabilir, ya da tam tersi. Ancak pratik sorunların Örgütleme Bürosu'ndan Siyasal Büro'ya aktarılabileceğini gösterdikten sonradır ki, Merkez Komitesi'nin çalışmasını düzgün örgütleme mümkün olmuştur.

"Hiç kimse farklı birşey önerdi mi? Hayır, çünkü başka akılcı çözüm önerilemez. Siyasal sorunlar, örgütsel sorunlardan mekanik bir biçimde ayrılamaz. Siyaset belli insanlar tarafından yürütülür..." (Lenin, c.33, s.315-316)

Görüldüğü gibi partinin siyaseti, örgütlenme çalışmasında, kadrolarında, kadrolarının dağılımında ifadesini bulur. Parti, çekirdeğini oluşturan yönetim kadroları ve kalıcı komünist kadroları ile öncülük eder. "Herşeyin sonunu kadrolar belirleyecektir" sözünün önemi, anlamı burada yatar.

Örgütlenme sorunu ile siyasal sorunun birbiriyle sıkı ilişkisi birşeyi daha anlatır. Örgütlenme alanında çıkan bir sorunun çözümü siyasal olabilir.

"Her düzeyde örgütlenmenin herhangi bir yerinde bir tıkanıklık varsa, konuyu derhal o düzeyde siyasal açıdan ele almak gerekir. Çünkü örgütlenme kendi içinde teknik bir iş değildir, uygulanan siyasetle sıkı sıkıya bağlıdır." ("Parti Örgütü Üzerine", *İşçinin Sesi,* s.216)

Örgütlenme ile siyasetin bu denli içiçe geçmişliği bizi önemli bir gerçeğe getiriyor: Başarılı örgütçüler, partinin taktik çizgisini dikkatle çalışıp özümseyenlerden, yeterli ideolojik derinliğe ulaşanlardan çıkar. Çünkü, "örgüt sorunlarına yanıtlar Marksistlerin bütün dünya görüşleriyle ayrılmazcasına bağlıdır". (Lenin, c.17, s.401) Buradan da Yürükoğlu yoldaşın parti yaşamında işaret ettiği bir soruna geliyoruz.

"Türkiye solunda en ileri devrimci teoriye sahip örgüt olmamıza karşın, üye bileşiminde ideolojik düzey hâlâ düşüktür. Lenin'in sözünü ettiği düzeyde değildir. Teorik anlayış, 'anlayış'dan çok, kalıp olarak adlandırmaya belki daha uygundur." (R.Yürükoğlu, *Durum ve Görevlerimiz 1983,* s.104-105)

Şu halde örgütlenme sorununa yaklaşımın en önemli öğesi, bizim de örgütümüzde ciddi biçimde ele almamız gereken, partimizin siyasal çizgisini en iyi biçimde içermek, ideolojik anlayışımızı derinleştirmektir. *Örgüt seferberliği*nin üç temel vurgusundan biri budur: İdeolojik anlayışı derinleştirme.

Örgütün "insan" kaynağının bir özelliği de bu kaynakta varolan potansiyeldir. Bugün ortalama bir insanda varolan potansiyeller kullanılmamaktadır. Bunun nedenleri toplumsal ve tarihseldir. Evrensel olarak, tüm insanlarda varolan potansiyeller ancak komünizmde ortaya çıkarılabilecektir. Ancak tekil düzeyde ve sınırlı ölçüde de olsa insanda varolan potansiyeli ortaya çıkarmak için çalışmak gerekir. Örgütler kendi hedefleri doğrultusunda bu potansiyeli harekete geçirmeye çalışır.

Bizim de örgütlerimizde bilinçli bir çaba göstermemiz gerekir. Bir üyedeki potansiyeli ortaya çıkarmak yalnızca o kişiyi geliştirmekle kalmaz, çevresindekileri ve örgütünü de geliştirir. (Chris Argyris, *Writers on Organisations,* s.135)

4. Örgütün işlemesi

Her örgüt amaçlarına varabilmek için çeşitli çalışmalar yapar. Parti örgütünün yaptığı çalışmalar, yığın çalışması, propaganda-ajistasyon çalışması, güvenlik çalışması, maddi-parasal çalışmalar vb. Ancak örgütün tüm çalışmalarını planlaması, yönlendirmesi gerekir. Bunlar yönetimsel çalışmalardır.

Bir örgütte yöneticilerin yaptığı her iş yönetim olmuyor. Oysa, yönetici baş işinin yönetim olduğunu unutmamalıdır. Yürükoğlu yoldaşımız şu öğüdü yapalı henüz dört ay olmadı.

"Her düzeydeki yönetici yoldaşlarımız kendilerini tüketip hiçbir şeyle başedemeyerek yirmi iş üstlenip hiçbirini bitiremeyerek herşeyi kendileri yapmaya çalışmamalıdırlar." (R.Yürükoğlu, *Durum ve Görevlerimiz 1983,* s.108)

Yönetimsel çalışmalar

Yönetimsel çalışmalar tüm örgütler için evrenseldir. Yönetimsel çalışmayı şu beş başlık altında toplayabiliriz. (Henri Fayol, *Writers on Organisations,* s.61)

1. Planlama: Geleceği sınamak ve eylem planı çıkarmak.
2. Örgütleme: Örgütün materyal ve insan yapısını kurmak.
3. Kumanda etme: Üyeler arasında çalışmanın devamını sağlamak.
4. Eşgüdüm sağlama: Tüm çalışmayı ve çabayı birbirine bağlamak, birleştirmek ve uyumunu sağlamak.
5. Kontrol: Herşeyin örgüt kuralları ve sözlü ve yazılı emirlere uygunluk içinde gerçekleşip gerçekleşmediğine bakmak.

Şimdi bunları kısaca görelim.

1. Önceden görme ve planlama

Yönetmek ileriye bakmaktır. Bu da önceden görebilme ve planlama işlemini, merkezi bir çalışma yapar. Yönetim geleceği tahmin eder ve ona göre hazırlık yapar. Yapılan planlamada şu dört özellik olması gerekir:

Birlik: Örgütün herbir parçasının amaçlarının birlikteliği.

Süreklilik: Kısa-dönem ve uzun-dönemli tahmin.

Esneklik: Planın değişik koşullar altında uygulanabilirliği.

Doğruluk: Hatalara yer bırakmayacak bir eylem planı.

Planlamanın özü, kaynakların en iyi kullanılmasını sağlamaktır.

2. Örgütleme

Örgütün materyal ve insan yapısını kurmaktır. Yönetimin örgütteki temel çalışmayı en iyi biçimde sürdürebilmeyi sağlayacak yapıyı kurması gerekir. En başta ve en önemli olarak, planların en verimli biçimde hazırlanıp uygulandığı yapıyı kurmak gerekir. Kumanda ve yön birliği, sorumlulukların açık tanımı gerekir.

3. Kumanda etme

Örgütün önce planlamayla ve hedeflerini saptamakla işe başlaması gerekir. Ardından bu amaçları başarmak için en uygun yapıyı örgütlemesi gerekir. Üçüncü olarak örgütün harekete geçirilmesi gerekir, çalışmanın üyeler arasında

(Devamı 6. sayfada)

(Baştarafı 5. sayfada)
sürdürülmesini sağlamak gerekir ki bu *kumanda etmektir.* Yönetici, kumanda etme yeteneği ile işin en iyi biçimde yürümesini sağlar. İşi hakkında bilgi sahibi olarak, altında çalışanları bilerek, birlikte çalıştıkları ile sürekli ilişki yürüterek ve işlevine geniş bir bakış açısı ile bakıp bunu sürekli kılarak kumandayı sağlar.

4. Eşgüdüm sağlama
Kumanda etme, yöneticinin en yakın görev alanında, altında çalışanlarla ilişkisini anlatır. Ancak bir örgütün yerine getirilmesi gereken çeşitli görevleri vardır. Bunun için eşgüdüm gerekir. Tüm eylemi ve çabayı uyumlulaştırmak, birleştirmek, birbirine bağlamak gerekir. Temel olarak bu, bir bölümün çabasını öteki bölümlerin çabaları ile çakıştırmak ve tüm çalışmaların örgütün genel amaçlarının doğrultusunda yürütülmesinden emin olmaktır.

5.Kontrol
Mantıksal olarak da en son öge kontroldur. Diğer dört ögenin doğru işlediğini güvenceye almaktır. Herşeyin yazılı kurallar ve sözlü-yazılı emirlerle uygunluk içinde gerçekleşip gerçekleşmediğine bakmaktır.

Yürütme çalışması

Örgüt biriminin bir parçası olan yürütmenin yaptığı işlerin hepsi yürütme değildir. Yürütme çalışması, örgütün işlerliğinin *devamlılığını sağlamak* için yapılan uzmanlık işidir. (Chester J. Baruard, *Writers on Organisations,* s.69) Üç görevden oluşur:

1. Örgütsel haberleşmeyi sağlamak ve korumak.
2. Bireylerden sağlanması gerekli hizmeti güvenceye almak.
3. Yönetimin planları ışığında günlük çalışmayı yürütmek, amaç ve hedefleri formüle etmek.

Birinci nokta olan haberleşmeye ileride değineceğiz. *İkincisi* örgütte moral, eğitim, kontrol vb. öğelere bağlıdır. *Üçüncüde* amaç ve hedeflerin formüle edilmesinin sorumluluğu yürütmeye, bunları eyleme dönüştürmenin sorumluluğu ise tabana aittir.

Birkaç nokta

Her örgütte şu noktaları akıldan çıkartmamak gerekir.

İşbölümü: İşbölümü uzmanlaşmayı getirir. Uzmanlaşma ise daha fazla üretkenlik-verim demektir.

Kesimsel çıkarların örgütün genel çıkarlarına bağlanması: Yönetimin örgütün genel çıkarlarının her zaman önde geldiğini güvenceye alması gerekir.

Zamanlama: Her tür çalışma için kesin bir zaman sınırlaması koymak, o süre içinde işi bitirmek için tüm çabayı harcamak gerekir. Unutmamak gerekir ki, yapılması gereken bir iş, o işin yapılması için varolan zamanı dolduracak biçimde genişler, uzar. Elde olan zamana göre de yoğunlaşabilir, kısalır. (C. Northcote Parkinson, *Writers on Organisations,* s.87)

Haberleşme

Bir örgütün kurulabilmesi ve sonra da işleyebilmesi, düzenli ilişkiler içindeki parçalar gurubunun oluşturulabilmesi için haberleşme gerekir dedik. Bir örgüt için canalıcı önem taşıyan haberleşme üzerinde biraz duralım.

Haberleşme, haber, bilgi, duygu ve düşünce vb.'nin aktarılmasıdır. Haberleşme sayesinde haber, bilgi vb.'nin paylaşımı, alış-verişi sağlanır.

Örgüt içinde haberleşme, ortak amacı, o amaç doğrultusunda işbirliği yapmak isteyenlere bağlamaktır. Diğer bir deyişle, amaçlananı eyleme dönüştürebilmek için haberleşme gerekir. (Chester I. Barnard, *Writers on Organisations,* s.68)

Haberleşme kullanılan dil aracılığıyla sözlü ya da yazılı olabilir. Bir diğer yolu da "gözlemsel-sezgisel" olanıdır ("observational feeling"). Yalnızca durumu değil, niyeti gidişatı, eğilimi de sözsüz anlayabilme yeteneğidir. Bu özel bir deneyim ve eğitim ister. Bir örgüt içinde üyelerin sürekli birlikte çalışmaları sonucunda, bu, üyelerin ortak kavrayış ve belli durumlarda ortak tepki geliştirmeleri, oluşturabilmeleridir.

Yukarıda saydığımız yönetimsel çalışmalar, bunların içinde de en başta eşgüdüm sağlama iyi bir haber ve bilgi aktarımı sistemi olmaksızın gerçekleşemez.

Bir örgüt için böylesine önemli olan haberleşmenin, haber ve bilgi aktarımının komünist partisi için önemi yaşamsaldır. Lenin'in parti işleyişinde bilgi akışının önemi üzerine yazdıklarını *İşçinin Sesi* güzel özetliyor:

"1. Parti içi bilgi akışının, a)merkezin hareketin genelini öğrenmesi, b) en geniş çevrelerden en uygun kadroların seçilebilmesi, c) parti örgütlerinin merkez aracılığıyla birbirlerine deneyim aktarımı, d) siyasal polise karşı savunmanın güçlendirilmesi, e) polis darbelerine karşı partinin sürekliliğini sağlayabilmesi için yaşamsal önemi vardır.

"2. Düzenli bilgi akışını yerleştirmek, sorumluluk ve yetki ilişkisini berraklaştırır, insiyatifi geliştirir.

"3. Parti merkezini bilgilendirme ve partiye karşı sorumlulukta ademi merkeziyetçilik devrimci merkeziyetçiliğin önkoşuludur ve onun doğru yolda gelişmesini sağlar." ("Parti İçi Enformasyonun Önemi", *İşçinin Sesi,* s.217-218)

Sonuç

Eğer bir orkestrayı oluşturan çalgıcılar neyi çaldıklarını bilmezler, çaldıkları müziğe kendilerini vermezlerse en iyi bir şef bile birşey yapamaz. Ama orkestradaki her çalgıcı çaldığını yüreğinde hissediyorsa, sanatının sorumluluğu ve bilinci ile çalışıyorsa, orkestra belli bir birikime sahipse böyle bir orkestrayı hiçbir şey durduramaz. Böyle bir orkestranın olağanüstü şeflere gereksinimi de yoktur.

Bizim de parti örgütümüzde üzerimize düşen budur. Partimizin kollektif bilincinin bir parçası olarak davranmak. Her yaptığımız işte sorumluluğumuzu iliklerimizde duyarak işimizi düzgün, titiz yapmak. Her dönemin gerektirdiği biçimde hareket etmek. Eğer tek tek komünistler olarak üzerimize düşenleri iyi yaparsak, yılların deneyimi ile oluşturacağımız sistem, kusursuz çalışan bir makina olacaktır. Ancak böyle bir parti örgütü ideolojik-siyasal-örgütsel öncü olabilir, yığınları bilinçli örgütlü savaşa yöneltebilir.

AJİTATÖRE VERİLER

***Ajitatöre Veriler* yığın çalışmasında yoldaşlara yardımcı olmak için derlendi. Yoldaşların bu verileri gerektiğinde başvurabilmek üzere not etmelerini öneririz.**

Türkiye'nin yüz ölçümü *781.000km²*

Türkiye'nin 1981'de nüfusu *45.747.000*

1975-1980 yılları arasında nüfus artışı *%2,28*

6 yaşın üstünde okuma yazma bilmeyenlerin yüzdesi *%52*

Kişi başına yılda devletin eğitim harcaması *$3.5*

1982 yılında yaklaşık her *7 bin* kişiye bir banka şubesi her *15 bin* kişiye bir doktor düşüyor.

1981 yılında işçilerin döviz havalesi *$2.490.000.000*

Etin kilosu 1982 yılında *415*TL'den *575*TL'ye yükseldi.

Ekmeğin kilosu 1982 yılında *37.50*TL'den *50.50*TL'ye yükseldi.

Resmi istatistiklere göre 1982 yılında Türkiye'de işsiz sayısı *3.290.000*

1982'de Almanya'da yaşayan Türkiyelilerin *606.470*'i erkek, *409.859*'u kadın ve *560.681*'i 16 yaşından küçük çocuk.

Almanya'daki yabancı işçilerden Eylül 1982'de işsiz olan *243.700*

Almanya'daki yabancı işçiler arasında işsizliğin artış oranı *%36*

Almanya'daki yabancı işçiler arasında işsiz olanların içinde 20 yaşından aşağı gençlerin oranı *%78.82*

Bütün ülkelerin proleterleri birleşin!

Karkêren hemû welatan yekbın!

KAVGA VE YORUM

İŞÇİNİN SESİ

Devrim ve sosyalizm için örgüt seferberliği!

Yıl:10, Sayı:225
31 Aralık 1983

ÇEK-AL

Fed ral Almanya'da Türkiyeli işçil r sorunu

Meral Yılmaz

Son yıllarda ve özellikle Helmut Kohl hükümetinin Federal Almanya'da yaşayan 4.6 milyon yabancı işçiye yönelik yeni politikasını açıklamasından bu yana, Almanya'daki Türkiyeli işçiler arasında siyasal tartışma ve çalışmada bir konu belirgin ağırlık kazandı: "Yabancı düşmanlığı".

Türkiye'de finans kapital ve onun faşist yönetimi altında sınıflar uzlaşmaz bir biçimde karşı karşıya dururken, Alman toprakları üzerinde uyumsuz seslerle aynı türküyü söyleyen tuhaf bir koro ortaya çıkmaya başladı. Bu koroda "Türk işçisinin haklarını korumak" için Alman hükümetine meydan okuyan faşist cuntanın temsilcilerini bulabiliyoruz. Aynı koroda Alman ayrımcılığına karşı birlik olmayı savunan ve "radikal eylem" çağrısı yapan Türk burjuva basını var. Küçük burjuva devrimcileri ve sosyalistlerinin yanısıra doğaldır ki bizim menşevikler de "ulusal kimliğimizi korumak" propagandası yaparak ve "zayıflığı ve bağımlılığı" nedeniyle yurt dışındaki yurttaşlarının haklarını korumaya yetenekli olmadığı için faşist hükümeti eleştirerek bu koroda yer alıyor.

Az sayıda örgüt bu ulusçu-şöven koroya katılmadı. Bunların başında, partimizin doğru, enternasyonalist ideolojisini koruyan ve güçlendiren Almanya'daki örgütlerimiz geliyor.

CDU-CSU-FDP muhafazakar koalisyonun Helmut Kohl hükümetini başa getirmesinden bu yana, bu hükümetin Almanya'daki yabancı işçi sorununu çözmek için başvurmayı düşündüğü "insanlık dışı" yöntemlere karşı feryatlar yükseldi. Biz, yazımızda Kohl hükümetinin kendinden önceki Brandt ve Schmidt hükümetlerinden ne daha az, ne de daha fazla "insancıl" siyasetler izlemekte olduğunu, bunların hiçbirinin ithal ettikleri emek gücünün esenliğini gözönüne alan duygusal nedenlerle hareket etmediğini, hepsinin Alman burjuva devletinin çıkarları açısından tamamen mantıklı ve hesaplı davrandığını göreceğiz.

Önce Kohl programında yeni olanın ne olduğuna bakalım:

"... Gerçekleri gözönünde bulundurmak ve insancıl olmak zorundayız. Federal hükümet üç ana hat üzerine topladığı yabancılar politikası izleyecektir.

"Birincisi, ülkemizde yaşayan yabancıların toplumumuza kaynaşmaları yabancılar politikamızın en önemli hedefidir (...) Ancak kaynaşma, buradaki yabancıların sayılarının artmaması halinde olanaklıdır. Ve burada herşeyden önce, kontroldan uzak sınırsız bir göçü durdurmak gerekmektedir.

"İkincisi, federal hükümet yabancı işçi getirme yasağını devam ettirecektir. Yabancı çocukların yararları da gözönüne alınarak, ailelerin birleştirilmesi sınırlandırılacaktır. Bu arada serbest dolaşım hakkının, Alman-ya'nın yeni bir göçe uğraması için araç olarak kullanılması önlenecektir.

"Üçüncüsü, ülkelerine kesin dönüş yapmak isteyen yabancılar özendirilmeli ve onlara yardım edilmelidir. Her insanın kendi ülkesinde yaşama hakkı vardır. ..." *(Milliyet,* 14.10.1982)

Yeni politikanın asıl amacının yabancı işçi nüfusunu "entegre etmek" olduğu belirtiliyor. Kohl, bunun ancak yabancıların sayısı aynı tutulursa, daha iyisi azaltılırsa olanaklı olabileceğini söylüyor. Azaltmayı gerçekleştirmek için a) Almanya'daki yabancı işçilerin çocuklarının aileleriyle birlikte olma hakkı sınırlandırılacak ve b) ülkelerine kesin dönüş yapmak isteyen aileler "özendirilecek". Birinci önlem için çocukların Almanya'daki aileleri ile birleşme yaşını 16'dan 6'ya indiren bir yasa çıkarılıyor. İkincisi, geri dönüşü özendirmek için ise ülkelerine geri dönmek isteyen ailelere Alman hükümetinin yüksek miktarlarda para vereceği yolunda söylentiler yayılıyor. Kohl, aynı zamanda, Türkiye Ortak Pazar'a tam üye olduktan sonra da Türkiye yurttaşlarına serbest dolaşım hakkı tanınması yanlısı olmadığını belirtiyor.

İçişleri Bakanı Zimmermann da aynı konuda şu açıklamayı yaptı:

"Ülkemizde başgösteren ekonomik kriz ve devamlı artan işsizlik nedeni ile yabancıların sayısında bir azaltma yapmak zorundayız. Bunların başında da Avrupa Ekonomik Topluluğu dışında kalan Türk işçileri gelmektedir. Türk işçileri sayısında yapmak zorunda kalacağımız azaltmayı da Türk hükümeti kabul etmek zorundadır. Almanya'da iki tür Türk işçisi bulunmaktadır. Bunların birisi entegre olmak isteyen, diğeri de entegre olma gücüne sahip olup da, nasıl olsa bir gün döneceğim diye entegre olmak istemeyenlerdir (...) Bizler ise bu arzudaki Türk işçilerine burada kalmaları için izin veremeyiz. Bu, şu andaki olanaklarımızın dışındadır." *(Milliyet,* 16.10.1982)

Bu açıklamalar üzerine alevlenen tartışmada, Türkiyeli sol basından "ilginç" yorumlar da çıktı. Örneğin *Demokrasi İçin Birlik* gazetesinde yayınlanan "Meğer bizi ne kadar seviyorlarmış" yazısında şöyle deniyor:

"Altı yaşından başlayarak çocuğun 'Almanya'ya uyum sağlaması'ndan kastedilen, çocuğun ulusal benliğini yitirmesi, Almanlaşması, ulusal benliğinin Alman toplumunca emilip eritilmesi. Alman nüfusu azalma yoluna girdiğinden ve de bu nüfus iş seçtiğinden, hem nüfus açığını, hem işgücü açığını yabancı nüfusla kapatmak gerek. Ama Alman nüfus kendi kendini çoğaltamadığı, tersine eksildiği için, bu yabancılar Almanlaşmalı ki, Alman toplumu, kültürü, ekonomisi ALMAN olarak, varlığını sürdürebilsin. Bu da bir tür ırkçılık (...) kendini 'Tanrının seçkin milleti' görme kompleksi" *(Demokrasi İçin Birlik,* sayı 6, Ağustos 1982)

Bizim "yurtseverlerin", kendilerinin "tanrının seçkin milleti" konumlarını kaybetmekten duydukları paranoyik korku bir yana, yazar işin özünü yakalayamamış. Eğer Alman devletinin başlıca endişesi ülkesinde nüfusun kendi kendini yeterli bir hızda üretememesi olsa idi, yabancı işçileri geri dönüş yapmaya bu denli zorlamazdı. Sorun demografik bir sorun değildir.

Kohl ve Zimmermann'ın dediklerine bir daha bakalım. Kohl'un mantığı şu: Entegrasyon istediğimiz için yabancıların sayısında, özellikle yabancıların aile üyelerinin sayısında azalma istiyoruz. Zimmermann'ınki ise şu: Ülkede ekonomik bunalım olduğu için entegrasyon olmalıdır. Eğer yukarıdaki iki ayrı mantık çizgisini yanyana koyarsak üç değişik kavramın olduğu görülecektir: a) Entegrasyon, b) yabancı sayısında azalma ve c) ekonomik bunalım.

İkisinin dediklerini birlikte ele alınca, ortaya çıkan bir sonuç, ekonomik bunalım nedeniyle Alman devletinin yabancı işçi nüfusunda azalma isteğidir. Bununla yeni birşey söylemiş olmuyoruz. Yabancı işçiler hızlı ve büyük bir ekonomik gelişme döneminde getirilmiştir, bugünkü bunalım ve işsizlik döneminde harcanabilir bir "fazlalık"tır.

İki mantık çizgisini birleştirerek incelemek başka birşey daha gösteriyor. Alman devletinin sözcüleri bu "gerçeği"

entegrasyonu gerekli kılan birşeymiş gibi sunmaya çalışıyorlar. Ekonomik bunalım var, öyleyse yabancı işçi sayısını azaltmamız gerekir, ve *bu yüzden* de entegrasyona gereksinim vardır. Bu çözülmesi gereken bir sorundur, ama bu yazıda buna değinmeyeceğiz.

Şimdi başta sorduğumuz soruya dönelim: Alman devletinin yeni yabancı işçi politikasındaki *yenilik* nedir?

Bu politikanın 1950'lerin ortalarından bu yana Almanya'daki yabancı işçilere ilişkin tüm politikalardan farkı, ilk kez yabancı işçi nüfusunun "rotasyonu"nun değil, entegrasyonunun devletin bu konudaki politikasının belirleyici ilkesi olarak sunuluyor olmasıdır.

Olanağı varsa kapitalizm her zaman daha genç, daha enerjik, daha üretken emeği kullanmayı seçer. Bununla bağlı olarak, rotasyon ilkesi, kısaca, toplam yabancı işçi sayısının her zaman aynı kalmasına rağmen bileşiminin değişime (veya rotasyona) uğramasıdır. Almanya'ya çalışmaya gelen işçilere 5-10 yıl arasında oturma izni verilecek ve bu süre sonunda geri dönmesi "özendirilerek" yeni geleceklere yer açılmış olacaktı. Böylece yabancı işçi sayısı sürekli inip çıkacak, yani rotasyon olacaktı.

Ancak buradan, süreleri biten işçilerin otomatik olarak geri dönmeleri emredilecekti gibi bir anlam çıkmamalıdır. Böyle bir önlem bugüne dek herhangi bir yasa ile getirilmemiştir. Bunun yerine, 'negatif' kurallar yoluyla, yabancı işçilere 'göçmen işçi' statüsü tanınmamıştır. Göçmen işçi ile zaman içinde yurttaşlık hakkı olarak ülkeye tümüyle yerleşecek işçiler anlaşılıyordu. Yabancı işçilere tanınabilecek yurttaşlık hakları çok sınırlı tutulursa veya hiç tanınmazsa bir kez parasal amaçlarına ulaşınca işçilerin eninde sonunda kendi ülkelerine geri dönecekleri umuluyordu. Rotasyon işledi, ama bu umulan biçimde işlemediği için Almanya'daki yabancı işçi sorunu Alman devleti için "sorun" oldu.

Bu "sorun"u anlamak için önce son yirmi yıl içinde Almanya'ya yabancı işçi göçüne bakalım.

1950'lerin ortalarına doğru, "Alman mucizesi" denilen büyük ekonomik gelişme sıralarında Alman hükümeti, işverenler konfederasyonu ve sendikalar arasında, hızlı gelişen ekonomiye ülkedeki işçi sayısının yeterli olmadığı üstünde görüş birliği sağlandı.

İşçi kabulü için Alman hükümeti ile İtalya (1955), İspanya (1960), Yunanistan (1960), Türkiye (1961), Portekiz (1964) ve Yugoslavya (1968) arasında ikili anlaşmalar imzalandı. Bu anlaşmaların koşulu geçici göç idi. İşçiler kısa süre kalacaklar ve çoğu kez ailelerini geldikleri ülkelere bırakacaklardı. Bu çerçevede, işçilerin girdikleri ülkeye entegre olmasını sağlayacak yurttaşlık ve seçim hakları, işçiler ve çocukları için mesken ve eğitim programları konusunda anlaşmalarda birşey yoktu.

Almanya'da hakları olduğu için değil, çağrılı olduğu için bulunan ve ancak çağrı geçerli olduğu sürece kalabilecek olan "misafir" işçi statüsü yaratıldı.

Tablo 1, altı büyük ulus gurubuna göre Almanya'da 1954 yılından itibaren yabancı işçi sayılarını gösteriyor. 1965'de resmi bir Alman delegasyonu 1 milyonuncu işçiyi bir küçük motosiklet hediye ederek karşıladı.

Ancak Alman hükümetinin bu "iyilik sever" tutumu 1973 sonlarında hızla değişmeye başladı. Kasım 1973'te çıkarılan bir yasayla yeni işçi getirme yasağı (Anwerbestopp) getirildi. Yabancı işçi getirilmesi, Almanya ekonomisinin taşıyabileceği yabancı işçi sayısının 2.5 milyon olduğu gerekçesi ile durduruldu. Ancak hükümetin yaygınlaştırmadığı bir başka istatistik ise şunu gösteriyor ki 1973 yılına kadar Almanya'da sekiz milyon yabancı işçi çalışmış, bunlardan üçte ikisi (5.4 milyon), ülkelerine dönmüş, üçte biri (2.6 milyon) ise Almanya'da kalmıştır.

Tablo 2'de aileleriyle birlikte toplam yabancı işçi nüfusunun rotasyonu göste-

TABLO 1

FEDERAL ALMANYA'DA ÇALIŞAN YABANCI İŞÇİ SAYILARI

Sene	Toplam	Yabancı işçi oranı	İtalyan	Yunanlı	İspanyol	Türkiyeli	Portekiz	Yugoslav
1954	72 906	0,4	6 509	548	411	—	—	1 801
1955	79 607	0,4	7 461	637	486	—	—	3 085
1956	98 818	0,5	18 597	953	698	—	—	2 297
1957	108 190	0,6	19 096	1 822	967	—	—	2 778
1958	127 083	0,6	25 609	2 838	1 494	—	—	4 846
1959	160 829	0,8	48 809	4 089	2 150	—	—	7 130
1960	279 390	1,3	121 685	13 005	9 454	2 495	261	8 826
1961	475 722	2,5	207 609	40 768	48 352	5 193	656	12 858
1962	655 463	3,1	265 978	69 146	87 327	15 318	1 421	23 608
1963	811 213	3,7	299 235	106 152	117 494	27 144	2 284	44 428
1964	932 932	4,3	289 252	143 859	144 256	69 211	3 463	53 057
1965	1 164 364	5,3	359 773	181 658	180 572	121 121	10 509	64 060
1966	1 314 031	5,8	399 154	196 247	185 336	157 978	19 802	96 675
1967	1 023 747	4,7	274 249	146 817	129 126	137 081	18 519	97 725
1968	1 014 774	4,9	287 440	136 191	111 982	139 336	18 743	99 660
1969	1 372 059	6,5	340 244	174 348	135 546	212 951	26 379	226 290
1970	1 838 859	8,5	374 981	229 379	165 854	327 985	40 222	388 953
1971	2 168 766	9,8	405 092	261 529	183 636	424 374	55 214	469 173
1972	2 316 980	10,5	422 220	269 689	183 960	497 296	63 128	471 892
1973	2 519 000	/	423 000	243 000	183 000	599 000	86 000	513 500
1974	2 331 173	11,2	340 939	234 718	158 936	617 531	82 400	473 203
1975	2 070 735	10,3	297 079	203 629	129 817	553 217	70 520	418 745
1976	1 937 134	9,7	276 367	178 800	111 006	527 483	63 579	390 079
1977	1 888 585	9,5	281 224	162 495	100 311	517 467	60 160	377 206
1978	1 869 294	9,3	288 648	146 792	92 586	514 694	58 771	369 506
1979	1 933 651	9,4	300 442	140 139	89 992	540 471	59 145	367 301
1980	2 071 658	9,9	309 226	132 980	86 547	590 623	58 780	357 427
1981	1 921 969	9,2	292 158	124 647	82 638	576 096	55 687	339 861

Kaynak: Amtliche Nachrichten der Bundesanstalt für Arbeit:
Arbeitsstatistik 1980 — Jahreszahlen, Juli 1980
Amtliche Nachrichten der Bundesanstalt für Arbeit, März 1982

TABLO 2

YABANCI NÜFUSTAKİ SAYISAL ARTIŞ VE DÜŞÜŞ											
	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Sene başında	2179.0	2737.9	3187.9	3554.1	3991.4	4051.0	3900.4	3852.2	3892.3	4005.9	4250.6
Doğumlar	63.0	80.7	91.4	99.1	108.3	95.9	87.0	78.3	75.0	75.6	80.7
Yeni gelenler	957.5	874.6	792.9	871.9	542.5	365.1	388.6	422.8	454.7	544.7	630.8
Toplam artış	1020.5	955.3	884.3	971.0	650.8	461.0	475.6	501.1	529.7	620.3	711.5
Toplam düşüş	461.6	505.3	518.1	533.7	591.2	611.6	523.8	461.0	416.1	375.6	395.9
Ölümler	8.0	9.1	9.6	9.6	9.3	9.0	8.6	8.0	8.0	8.1	8.5
Geri dönenler	453.6	496.2	508.5	524.1	581.9	602.6	515.2	453.0	408.1	367.5	387.4
Sene sonunda durum	2737.9	3187.9	3554.1	3991.4	4051.0	3900.4	3852.2	3892.3	4005.9	4250.6	4566.2

TABLO 3

YABANCI İŞÇİLERİN VE AİLELERİNİN SAYISAL DURUMU					
	Toplam nüfus (Alman ve yabancılar)	Toplam yabancı nüfusu	Yabancı nüfus oranı	İşte çalışan yabancı işçiler	Yabancı işçi oranı
1961	56 174.800	686.200	1,2	548.916	2,7
1967	59 926.000	1 806.700	3,0	991.255	4,6
1968	60 345.300	1 924.200	3,2	1 089.873	5,2
1969	61 068.600	2 381.100	3,9	1 501.409	7,2
1970	60 907.200	2 976.500	4,9	1 948.951	9,1
1971	61 502.500	3 438.700	5,6	2 240.793	10,3
1972	61 774.900	3 526.600	5,7	2 352.392	10.8
1973	62 088.600	3 966.200	6,4	2 595.000	11,6
1974	62 048.100	4 127.400	6,7	2 286.625	10,9
1975	61 746.000	4 089.600	6,6	2 038.779	10,1
1976	61 489.600	3 948.300	6,4	1 920.895	9,5
1977	61 389.000	3 948.300	6,4	1 869.453	9,3
1978	61 331.900	3 981.100	6,5	1 864.051	9,1
1979	61 402.200	4 143.800	6,8	1 947.475	9,3
1980	61 653.145	4 453.308	7,5	2 071.658	9,9

Kaynak: U Mehrländer: *Repräsentativuntersuchung, Situation der ausländischen Arbeitnehmer und ihrer Familienangehörigen 1980*

TABLO 4

1973-1981 YILLARI ARASINDA YABANCI İŞÇİ SAYISINDAKİ AZALMANIN EN BÜYÜK ALTI YABANCI VATANDAŞ GURUBU ARASINDAKİ DAĞILIMI

Yurttaşlık	Çalışanların sayısı (1973)	Çalışanların sayısı (1981)	Azalma 1973-1981	Azalma oranı %
İtalyan	423,000	292,158	-130,842	-31
Yunanlı	243,000	124,674	-118,353	-49
İspanyol	183,000	82,638	-100,362	-55
Türkiyeli	599,000	576,096	-22,904	-4
Portekiz	86,000	55,687	-30,313	-35
Yugoslav	513,000	339,861	-173,639	-34

(*Kaynak: Amtliche Nachrichten der Bundesanstalt f.Arbeit* ve kendi hesaplamalarımız)

rilmektedir. Rakamlar 1970-1980 yıllarını kapsamakta ve her yıl içinde yeni gelenleri ve doğumlar ile toplam artış ve ayrılmalar ve ölümler ile toplam düşüş gösterilmektedir.

Bu tablodan da görüldüğü gibi, son on yıl içinde toplam ayrılanların sayısı hiçbir yıl toplam gelenlerin sayısının yarısının altına düşmemiştir. Diğer bir istatistikte ise (H.Becher) 1962-1980 yılları arasında 11.54 milyon yeni gelene karşılık 8.38 milyon ayrılma gösterilmektedir. Bu yıllar içinde rotasyon yöntemi çok iyi işlemiştir. Bu veriler rotasyon ilkesinin pratikte ve yabancı işçi nüfusunun tümü için son derece iyi işlediğini kanıtlamaktadır.

Peki şimdi bundan neden vazgeçilmek istenmektedir?

1973 yılında Alman hükümetinin yeni yabancı işçi kabulünü durdurduğunu yukarıda belirtmiştik. Ancak Tablo 1 ve 2'ye bir kez daha göz atarsak göreceğiz ki 1973'den bu yana çalışan yabancı işçi sayısında düşme görülmesine rağmen gerçekte yabancı nüfusu artmıştır.

Bu gerçek, Tablo 3'te yine görülmektedir. Ancak bu tabloda Almanya'nın toplam nüfusu (Almanlar ve yabancılar) ve Almanya'da çalışan toplam nüfus ile bağlantılı olarak sunulmuştur.

Tablo 4'ten de anlaşılacağı gibi 1970-1980 arasında çalışan yabancı işçi nüfusundaki azalma 500 binden biraz fazladır. Bu azalmanın altı en büyük ulusal gurup arasında nasıl dağıldığına bakarsak, görürüz ki yalnızca Türkiyeli işçilerin sayısında fazla bir değişiklik olmamıştır. Türkiyeli işçilerin bu durumundaki büyük farklılığa daha sonra değineceğiz.

Bir de yabancı işçiler arasında çalışan çalışmayan karşılaştırması yapalım:

Tablo 5 ve 6'dan olağanüstü bir durum ortaya çıkıyor. İncelenen on yılın verilerinden, çalışanların işsizlere oranında büyük farklılıklar göze çarpıyor. ("Çalışanlar"ın içine kayıtlı işsizler ve yedekler de katılmıştır.) 1970'den bu yana üretim dışı olan yabancıların sayısında 2,5 misli artma olmuştur. 1970'de her 100 işçiye 38 üretim-dışı kişi düşerken, bu sayı 1981'de 96'ya çıkmıştır!

Türkiyeli işçilerin durumu Almanya'daki diğer yabancı işçilerinkinden daha da kötüdür. Tablo 7'de görüldüğü gibi, 1973'de yabancı işçi alımı durduktan sonra Türkiyeliler dışındaki bütün yabancıların sayısında düşüş olmuştur.

Türkiyeliler hakkındaki verilerden çalışan çalışmayan oranını *kabaca* hesaplarsak bu oranın 100'e 160 olduğunu buluruz. Bu oran Alman vatandaşlarından daha da yüksektir! Almanlar için bu 100'e 125'tir.

Bu durum Türkiye'deki koşulların kötülüğünü çok güzel yansıtıyor. Ama

bu Alman burjuvazisini ve devletini ilgilendiren bir konu değildir. Onların Türkiyeli işçilere "kızgın ve öfkeli" olmalarının nedeni, bizim "saf" menşeviklerimizin düşündüğü gibi Türk kültürünü sevmedikleri için değil, Türklerle olan alışverişte umduklarını bulamadıkları içindir! Ucuz, enerjik işçi istiyorlardı, 1 milyon bebek, okul çağında çocuk, ev kadını, yaşlı ve hasta ana ve baba karşılarına dikildi. Rotasyon, özellikle Türkiyeliler çerçevesinde Alman burjuvazisinin istediği şekilde işlemedi.

TABLO 5

ÜRETİME KATILAN VE ÜRETİM-DIŞI YABANCILARIN SAYISAL BİLEŞİMİ

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981
Serbest çalışan	49.5	53.0	56.5	60.0	64.5	69.5	75.5	82.0	88.0	94.5	99.0	101.0
İşçi	1524.5	1903.7	2088.7	2270.5	2472.8	2072.6	1854.6	1795.8	1755.5	1784.2	1887.8	1847.6
Kayıtlı işsiz	3.5	6.9	21.1	16.9	49.4	134.7	145.1	101.1	111.7	108.9	101.2	140.5
Yedek	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	96.0	167.5	169.5	169.0	176.0	183.5	240.5
Çalışanlar	1577.6	1963.6	2166.3	2347.2	2586.7	2372.8	2242.7	2148.4	2124.2	2163.6	2271.5	2329.6
Küçük çocuklar	214.5	288.2	357.4	422.5	488.3	555.6	563.7	565.0	556.9	550.4	551.3	554.6
Okul öğrencisi	152.1	192.2	251.9	303.1	358.3	413.3	448.9	468.1	500.1	556.8	628.9	721.3
Emekli	55.4	65.3	71.9	79.1	86.4	93.1	97.9	102.6	108.2	114.1	122.2	132.6
Diğer	179.4	228.6	340.4	397.2	471.7	616.2	547.2	568.1	602.9	621.0	676.7	828.1
Çalışmayanlar	601.4	774.3	1021.6	1206.9	1404.7	1678.2	1657.7	1703.8	1768.1	1842.3	1979.1	2236.6
Toplam nüfus	2179.0	2737.9	3187.9	3554.1	3991.4	4051.0	3900.4	3852.2	3892.3	4005.9	4250.6	4566.2

(*Not:* "Üretime katılan" kategorisi kayıtlı işsizleri ve yedek işçileri de içermektedir)

TABLO 6

Sene	Üretime katılan ile üretim dışı yabancıların oransal bileşimi
1970	100:38
1971	100:39
1972	100:47
1973	100:51
1974	100:54
1975	100:71
1976	100:73
1977	100:79
1978	100:83
1979	100:85
1980	100:87
1981	100:96

Bu noktada soruna bir de Alman devleti açısından bakalım. Alman devleti kendi sınırları içinde yabancı işçi çalıştırma yoluyla gerçekten yüksek parasal yararlar sağlamaktadır.

Almanya'da yasal olarak çalışan her işçi kazandığı ücretin aşağı yukarı üçte birini vergi olarak verir. Bu toplanan vergilerin bir kısmı devletin sosyal hizmetler, sağlık hizmetleri, eğitim, emekli maaşları ve diğer harcamalarına gider. Şu açıktır ki göçmen işçiler Alman işçilerine göre devlete daha az yük olmaktadır. Devlet göçmen işçiye ondan aldığının çok altında bir tutarı sosyal yardım, eğitim, meslek eğitimi, sağlık ve emeklilik harcaması biçiminde geri vermektedir.

Bir Alman araştırmacısı (Blitz) 1961-1973 yılları arasında devletin göçmen işçinin sırtından ne kadar yarar sağladığını araştırmış. Aşağıdaki tablo (Tablo 8) bunun sonucunu göstermektedir:

TABLO 8

FEDERAL ALMAN DEVLETİNİN YABANCI İŞÇİLERDEN ELDE ETTİĞİ MALİ KAZANÇ

(Mark'ın 1962'deki değeri üzerinden hesaplanmıştır.)

Sene	DM
1961	6.380.470.000
1963	4.667.100.000
1965	7.759.230.000
1967	13.381.280.000
1969	15.498.630.000
1971	13.225.680.000
1973	8.316.710.000

(*Kaynak:* Ray C. Rist: *Die Ungewisse Zukunft der Gastarbeiter, 1980)*

Alman devletinin oniki yıl içinde yabancı işçilerden elde ettiği parasal kazanç 70 milyar marktır!

Ayrıca buna yabancı işçilerin devlete tüketici olarak ödedikleri işletme vergisi (Mehrwertsteuer) ve Alman ulusal ekonomisine yaptıkları parasal kazançları da eklersek bunun ne denli kârlı bir yatırım olduğunu görmeye başlayabiliriz.

Ancak Tablo 8'den 1973 yılından itibaren toplam kazancın azalmaya başladığını söyleyebiliriz. Bu, göçmen işçi nüfusun bileşiminin değişmeye başlamasıyla bağlıdır. Artık Alman kapitalist ekonomisinin yabancı işçilerden kâr etmediğini söylemiş olmuyoruz. Bu yalnızca, Alman hükümetinin paniğe kapılmasının ve üretim dışı yabancıların, özellikle de Türkiyelilerin sayısını kısıtlama isteğinin nedenini açıklar.

"İşsizlik, üretim daralması, zorunlu kısa işgünü, yığınal işten çıkarmalar, ama tüm bunlar emperyalist *ülkelerin* durumunu anlatıyor, emperylaist *tekellerin* değil!

"Emperyalist sermaye bu denli kârlı bir dönem yaşarken, emperyalist devletlerin içine girdiği mali bunalım nerelerden kaynaklanıyor?

a) Yüksek işsizlik, ve kısa çalışma günü, devletin vergilerini düşürüyor ve devlet harcamalarını arttırıyor. (R.Yürükoğlu, *Durum ve Görevlerimiz 1983*, s.16-18)

Yukarıda açıklanan olgulardan şu sonuçları çıkartabiliriz.

Yabancı işçilerin, özellikle Türkiye'den gelenlerin anayurtlarında kötüleşen sosyo-ekonomik koşullar, Almanya'daki yabancı işçi nüfusunun bileşimini hızla değiştirmeye başladı. Yabancı işçilerin Almanya'da bakmakla yükümlü oldukları, üretime katılmayan aile bireylerinin sayısı üretime katılanların sayısını geçmeye başladı. Devletin yabancı işçilerden sağladığı gelirler azalmaya, giderleri çoğalmaya başladı. Yabancı işçi nüfusu içinde Alman devletine en büyük yük, üretime katılmayan sayısının en yüksek olduğu Türkiyeli işçiler oldu.

Bu nedenlerle bugün Alman devleti özellikle Türkiyelilere yönelik olarak işçilerin bakmakla yükümlü olduğu üretime katılmayan aile bireylerinin sayısını sınırlayan sert tedbirler almaktadır.

TABLO 7

TÜRKİYELİ YABANCI NÜFUSUN DİĞER YABANCILARLA KIYASLAYARAK GELİŞİMİ

Yurttaşlık	Nüfus (1973)	Nüfus 1981	Artış/Düşüş 1973-1981	%
İspanyol	290,000	176,000	-114,000	-40
Yunanlı	406,000	300,000	-106,000	-26
Yugoslav	707,000	637,000	-70,000	-10
Türkiyeli	1,000,000	1,500,000	+500,000	+50

(*Kaynak:* Herbert Becher, *Frankfurter Rundschau,* 8.10.1982 ve kendi hesaplarımız)

DENEYİM ALIŞVERİŞİ

Komünist propaganda ve ajitasyon çalışması hayatın her alanında sonuç veriyor

Değerli yoldaşlar,
Sizlere kalmakta olduğum hastahanede geçen bazı siyasi tartışmaları aktarmak istiyorum.

Hastahanede iki tane sigara içilebilen oturma odası var. Sigara içmek için gittiğim zaman odalardan birinde sık sık kalabalık bir Alman gurup ile karşılaşıyorum. Batı Almanya'da seçimlerin yaklaştığı şu günlerde sürekli siyasal konuları tartışıyorlar. İlk günlerde oturma odasına girdiğim zaman bundan çoğu kimsenin rahatsız olduğu, tutumlarından anlaşılıyordu.

Yine bir gün odaya girdiğimde yoğun bir tartışma yürüyordu. Konusu "yabancılar sorunu" idi. Bir kenara oturarak konuşmaları dikkatle izledim. Martin isimli bir Alman bugün Almanya'nın içine düşmüş olduğu bunalımın ve iki milyonu aşkın işsizin tek sorumlusunun yabancılar olduğunu söylüyordu. Genellikle Türkiyeli işçilere çatıyordu. Bunların temizlenmesi ya da sayılarının azaltılması yoluyla işsizliğin önleneceğini ve Alman ekonomisinin tekrar düzeleceği görüşünü savunuyordu. Diğer Almanlar bunu başları ya da el hareketleriyle onaylıyordu. Bunun üzerine konuşmalara ben de girdim.

Bugün Batı Almanya'nın içinde bulunduğu bunalımın sorumlusunun yabancılar ya da Alman işçiler olmadığını onlara anlattım. Bu durumun sorumlusunun bu düzen olduğunu söyledim.

O gün söylediklerime bazı Almanlar hak verdi. Birkaç tanesi inatla eğer yabancılar Federal Almanya'yı terk ederse ekonominin tekrar düzeleceği fikrini savundu.

Bu konu üstüne tartışmalar altı gün sürdü. Hepimizin önem verdiği bir konu Speyer kentinin çok yakınında olan bir firmanın, yüzlerce yabancı ve Alman işçiyi ellerine birkaç kuruş sıkıştırarak işten atmış olmasıydı. Bu işçilerin yıllarını bu firmaya vermiş olduğuna, şimdi biraz ihtiyarlamış, daha doğrusu işgücünü, enerjisini kaybetmiş olmaları nedeniyle işten atılmış olmalarına değindim. Bu işçiler bundan sonra ne yapacaklardı. 35-50 yaş arasında bu işçilere diğer firmalar iş verecek miydi? Yoksa evlerinde bekleyecekler miydi?

Bu söylediklerimi hemen hemen hepsi onayladı.

Giderek dil, din, ırk, millet ayrımı gözetmeksizin "bütün dünya işçilerinin kardeş olduğunu, bütün sorunlar karşısında enternasyonalist bir tutum almaları gerektiğini" konuşmaya başladık.

Ben konuştuklarımıza ek olarak bugün F. Almanya'da birçok büyük firmanın iflas gibi gerekçeler göstererek toplu işten çıkarma uyguladıklarını bu nedenle işsizler

ordusuna yüzbinlerin katılacağını söyledim. Bu fabrikaların kapanmasının gerçek sebebinin iflas değil, daha fazla kâr edebilmek olduğunu anlattım.

Birkaç gün önce yabancı düşmanlığını körükleyen ve bana kötü davranan Alman arkadaşlar kavgamızın ortak olduğuna ikna oldu.

Evet yoldaşlar, hastahanede, hapishanede, hayatın her alanında komünist propaganda ve ajitasyon çalışmamızı sürdürüyoruz.

Bütün ülkelerin proleterleri birleşin!

Özgür Neferi
Schifferstadt

Bunalımlar ancak sosyalizmde çözümlenir

Yoldaşlar,
Mannheim ve çevresinde işsizlik hızla artıyor. İşçiler açlığa sefalete sürükleniyor. Bu durum işçilerde bunalım yaratmaktadır. İşsizlik aileler arasında huzursuzluk ve ayrılmalara da neden oluyor.

Yoldaşlar, Federal Alman emperyalizmi yıllar önce davullarla bandolarla karşıladığı yabancı işçileri şimdi de baskı yaparak ülkelerine geri dönmeye zorluyor. Baskılar genellikle Türkiyeli işçilere yöneliyor. Kohl ve Genscher'in partileri iktidara geldikten sonra bu baskılar daha da yoğunlaştı. Örneğin sosyal hakların bir çoğunu kısıtladılar. İşçilerin yanlarına getirebilecekleri çocuklarının yaş sınırını 6'ya indirmeye çalışıyorlar. Daha önce 1 yıl çalışıp 6 ay işsizlik parası alan bir işçi şimdi 18 ay çalışıp 6 ay işsizlik parası alıyor.

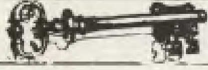
İşsizler ordusunun sayısı gittikçe artmakta. Her gün bir işyeri kapanıyor. Mannheim ve çevresinde kapanan işyeri sayısı işçileri tedirgin etti. Lüdwigshafen'de uçak ve arabalarda kullanılan bir aliminyum döküm fabrikası kapanma kararı aldı. Gerekçe belediyenin elektriğe zam istemesi. Mannheim'da bir çorap fabrikası kapandı. Bu kapanma kararı alan ve kapanan firmalardan en çok etkilenen Türkiyeli işçiler oldu.

Yoldaşlar, biz Mannheim ve çevresinde fabrikaların ve Türklerin yoğun olduğu yerlerde yayınlarımızı ve "işsizliğin sorumlusu yabancı işçiler değildir" başlıklı bildirilerimizi geniş bir biçimde dağıttık. Çok sayıda işçi ile konuşma fırsatı bulduk. Kapanan işyerleri hakkında bilgi verdik. İşçilere bu işyerlerinin bir kısmının kesinlikle iflas etmediğini daha fazla kâr elde etmek için sermayesini, az gelişmiş ülkelere naklettiğini, anlattık. Az gelişmiş ülkelerde emek gücü, ham madde ve elektrik ucuz olduğu gibi bu firmaların daha az vergi ödediklerini ve böylelikle ürettikleri maldan daha çok kâr ettiklerini söyledik.

İşçiler bizim bu anlattıklarımıza katılıyorlar. Bu çalışmalarımızın örgüt seferberliği ile birbirini çok iyi tamamladığını kesinlikle belirtmek isterim.

Yoldaşlar, emperyalizm üretim araçlarını, sermayesini nereye götürürse götürsün kaçınılmaz olarak karşısında çığ gibi büyüyen ve bilinçli bir şekilde sosyalizme yürüyen bir işçi sınıfı bulacaktır.

K.Dumanlı
Mannheim

ANAHTAR

Legal olanaklardan yararlanma

Bildiğimiz gibi, Rusya'da gericilik döneminde likidatörlerden Troçki'nin gurubuna kadar çeşitli oportünist kümelenmeler "örgütlenme özgürlüğü"nü önde gelen bir belgi olarak kullanmak istediler. Bolşevikler bunun böyle *belgileştirilmesine* karşı çıktılar. Bunun üzerine oportünistler, Bolşeviklerin, "örgütlenme özgürlüğü" belgisine değil de, her türlü legal olanaktan yararlanmaya karşı olduklarını yaydılar. II. Enternasyonal'in Brüksel Konferansı'nda buna ilişkin olarak Lenin şöyle diyor:

"Likidatörlerin, örneğin bizim 'örgütlenme özgürlüğü'ne karşı olduğumuzu söylemeleri bize gülünç geliyor. Çünkü, biz, yalnızca, 1912 Ocak Konferansı'nca kabul edilen özel bir kararla bu noktanın önemini programımızda vurgulamakla kalmadık, aynı zamanda, kısıtlı örgütlenme hakkından (örneğin, sosyal-sigorta dernekleri) likidatörlerin yaptığından on kez daha etkin olarak yararlandık." (Lenin, *Toplu Yapıtlar,* İngilizce basım, c.20, s.501)

Gerçekten de Bolşevikler, koşullara göre legal olanaklardan çok etkin bir biçimde yararlandılar. Bolşeviklerle oportünistler arasındaki ayrılık, legal olanaklardan yararlanıp-yararlanmama değil, nasıl ve ne için yararlanma sorununa dayanıyordu. Aynı Brüksel Konferansı'nda Lenin bunu şöyle dile getiriyor:

"Biz her reformdan (örneğin, sosyal-sigorta) ve her legal dernekten yararlanırız. Ama biz onlardan, yığınların devrimci bilincini ve devrimci savaşımını geliştirmek için yararlanırız." (Lenin, c.20, s.500-501)

Bu nedenledir ki, Bolşevikler, "örgütlenme özgürlüğü"ne hiç karşı değildirler, tam tersine önemini vurguladılar ve kırıntısını bile kullandılar ama o koşullarda, devrimci bilinci bulandıracağı için onun başlıbaşına belgileştirilmesine karşı çıktılar. Legal olanaklardan legalist, reformist bir yanaşımla değil, devrimci bir yanaşımla yararlandılar. Lenin, *Sol Komünizm — Çocukluk Hastalığı* yapıtında, Bolşeviklerin, dönemin koşullarına göre legal olanaklardan nasıl yararlandıklarını anlatıyor. 1903-1905 dönemini, sınıfların yaklaşan savaşlara hazırlığı olarak niteledikten sonra 1905-1907 devrim dönemi için şöyle diyor:

Parlamenter ve parlamenter olmayan savaşım biçimlerinin, parlamentoya boykot ve katılma taktiklerinin, legal ve illegal savaşım biçimlerinin sırayla kullanılması, aynı zamanda bunların karşılıklı ilişkileri ve bağları — tüm bu içerikte olağanüstü zenginlik demekti." (Lenin, c.31, s.27)

Lenin, 1907-1910 gericilik yılları için şöyle söylüyor:

"Yenilgiye uğramış tüm muhalefet partileri ve devrimci partiler arasında Bolşevikler, en düzenli geri çekilmeyi yaşama geçirdiler. Bolşeviklerin 'ordu'su en az kayıp verdi, çekirdeği en iyi korundu. En az önemli (derinlik ve iyileştirilebilirlik açısından) bölünmeler, en az moral bozukluğu Bolşeviklerde oldu. En geniş çapta, en doğru ve enerjik biçimde çalışmaya yeniden başlamak için en iyi kondisyonda Bolşevikler kaldılar. Bolşevikler bunu ancak şu yüzden elde edebildiler: *Geri çekilme gerekliliğini, nasıl geri çekilineceğini bilme gerekliliğini ve en gerici parlamentolarda, en gerici sendikalarda, kooperatiflerde, sosyal sigorta derneklerinde ve benzeri örgütlerde legal olarak nasıl çalışılacağını öğrenmenin mutlak gerekliliğini anlamak istemeyen devrimci laf ebelerini acımasızca sergilediler ve aralarından attılar."* (Lenin, c.31, s.28) (abç)

Aynı yapıtta Lenin, canlanma yılları olarak nitelediği 1910-1914 dönemi için şöyle diyor:

"Görülmemiş güçlükleri aşarak Bolşevikler, ... Menşevikleri geri püskürttüler. Ama eğer Bolşevikler, doğru taktikleri izleyip de illegal çalışmayı, inatla üzerinde durdukları 'legal olanaklar'dan yararlanma ile birleştirmemiş olsalardı, bunu asla başaramazlardı. Azılı gerici Duma'ya seçimlerde Bolşevikler işçi seçmenlerin tam desteğini kazandılar." (Lenin, c.31, s.28-29)

Lenin, 1914-1917 dönemi için de şöyle diyor:

"Aşırı gerici bir 'parlamento'suyla legal parlamentarizm, Bolşeviklere, devrimci proletaryanın partisine en yararlı hizmette bulundu." (Lenin, c.31, s.29)

Görüldüğü gibi, genelinde, yığınların açık devrimci savaşımının legal olanaklardan yararlanmayı gerektirmeyecek kadar yükseldiği anlar dışında, Bolşevikler legal olanaklardan devrim için yararlanmaya büyük önem vermişlerdir. Bununla bağlı olarak, gericilik döneminde legal olanaklardan yararlanmanın önemini özellikle vurgulamışlardır.

Karşı-devrimin saldırıda olduğu gericilik döneminde, legal olanaklardan yararlanmanın önemi, doğal olarak, illegal partinin güçlendirilmesiyle bağlıdır. Olanaklardan *yararlanacak* olan partidir. Likidatörler bunu reddederek, olanaklardan yararlanmayı değil, özünde olanaklar içinde erimeyi savunmuşlardır. Lenin ise, gericilik döneminde hem legal olanaklardan yararlanmayı, hem illegal partiyi güçlendirmeyi önemle vurgulamıştır. 1908'de yazdığı bir yazısında Lenin şöyle diyor:

"Parti merkezlerinin güçlü bir illegal örgütlenmesi sistematik illegal yayınlar ve hepsinden önemlisi, işçilerin kendileri arasından ileri üyelerin yönetiminde, yığınlarla doğrudan bağ içinde olan yerel ve özellikle fabrika parti gurupları: İşte devrimci ve Sosyal-Demokrat (Komünist — İ.S.) bir işçi sınıfı hareketinin, sert ve sağlam çekirdeğini ... dayandırdığımız temel budur. Ve bu illegal çekirdek, *kendi* antenlerini, *kendi* etkisini, öncesiyle karşılaştırılamayacak kadar geniş, hem Duma ve sendikalar aracılığıyla, hem de kooperatif birlikleri ve kültürel ve eğitici örgütlerde yayacaktır." (Lenin, c.15, s.20-21)

Gericilik döneminde, illegal partinin güçlendirilmesini doğru bir anlayışla vurgulamak, zaten legal olanaklardan yararlanmayı da içerir. Partiyi güçlendirmek, onun yığınlarla bağlarını da güçlendirmek demektir. Yığınlarla bağ kurmanın güçleştiği koşullarda, bu her türlü legal olanaktan yararlanmayı zorunlu kılar. Gericilik döneminde partinin örgütlenme siyasetini anlatırken, Lenin şunları sıralıyor:

"İllegal parti örgütünü güçlendirmek, her çalışma alanında parti hücreleri yaratmak, herşeyden önce 'her endüstri işletmesinde, sayıları az da olsa, işçilerden oluşan, tümden parti komiteleri' oluşturmak, liderlik işlevlerini, Sosyal-Demokrat hareketin (Komünist hareketin — İ.S.) işçilerin kendi arasından çıkan liderleri elinde yoğunlaştırmak — bugün görev böyledir. Söylemeye bile gerek yok ki, bu hücrelerin ve komitelerin görevi tüm yarı-legal ve olabildiğince legal örgütten yararlanmak, 'yığınlarla yakın bağları' sağlamak ve çalışmayı öyle yöneltmek ki Sosyal Demokrasi (Komünizm—İ.S.) yığınların her gereksinimine yanıt verebilsin." (Lenin, c.15, s.354)

Lenin, illegal parti örgütünü güçlendirmekten söz ettikten sonra, "söylemeye bile gerek yok" diyerek, yarılegal, legal her türlü olanaklardan yararlanmayı görevler arasında sıralıyor.

Gericilik döneminde hem illegal örgütlenmeyi güçlendirmeyi, hem de legal olanaklardan yararlanmayı reddetmek, iki ayrı yoldan likidasyon anlamına gelir.

Likidatörler illegal partiye karşı çıkmışlar, yerine legal parti önermişlerdir. Lenin, bu dönemde legal partiye karşı çıkmış, hatta illegal parti dursa da bunun yanlış olacağını, "çift girişli muhasebe defteri" anlamına geleceğini söylemiştir. (Lenin, c.17, s.185) Legal olabilmek için programında devrimci içerikten ödün verilmesi gerekiyorsa, legal partinin kurulmayacağını, ancak biçimsel uyarlamalarla içerik olarak devrimci bir programa sahip olabiliyorsa legal parti olabileceğini söylemiştir. (Lenin, c.35, s.296)

Öte yandan otzovistler de gericilik döneminde legal olanaklardan yararlanmayı reddettikleri için "sol" likidatörler olarak tarihe geçmişlerdir. Bolşeviklerin devrimci kabarış anlarında savundukları doğruları, döneme bakmadan savundukları için Lenin onları "Bolşevizmin karikatürü" olarak nitelendirmiştir." (Lenin, c.15, s.383)

Legal olanaklardan devrimci propaganda için olabildiğince yararlanmak, gericilik döneminde illegal partiyi güçlendirme kavramının bir parçasıdır.

İşçinin Sesi 10 yaşına bastı

İşçinin Sesi 1 Şubat 1974'de çıkmaya başladı. O günden bu yana geçirdiği aşamalar, bundan önce birçok yazıda işlendi. Gazetemizin 10. yaşına basmasını kutlarken, bu yıl, geçirdiğimiz sürecin ve bugün içinde bulunduğumuz durumun bazı yönlerine değineceğiz.

Doğruluğun ölçütü pratiktir. Bu ölçüte göre *İşçinin Sesi* şimdiye dek iki açıdan başarılı bir sınav verdi.

Birincisi, genel olarak tarihsel pratiğin doğruladığı komünist teoriyi savundu. Bu bilimsel teorinin arılığını korumaya, onu yaşama uygulamaya çalışırken dogmatizme düşmedi. Komünizme bilimsel bir yanaşımla bağlı oldu. *İşçinin Sesi*'nin çeşitli konulara getirdiği "cesur" diye nitelendirilen yanıtlardaki cesaretin ana kaynağı sözünü ettiğimiz bilimsel yanaşımdan başka birşey değildir.

İkincisi, *İşçinin Sesi*'nin siyasal çizgisi Türkiye'de sınıf savaşımının pratiğinde gerçekten üstün bir sınav verdi. *İşçinin Sesi* her önemli dönemeci önceden gördü, buna uygun doğru yolu gösterdi. Doğru yolu söylediğinde yaşama geçirememiş olabilir, ama yaşama geçirebilir güce erişme süreci ancak ve ancak buradan geçiyor. Lenin'in dediği gibi, yığınlar doğruları pratik deneyleriyle tartarak bilinçleniyorlar.

Bu iki nokta da birbiriyle bağlıdır. Biri olmadan öteki olamazdı. Siyaset, bir bakıma, teoriyle pratiğin, bilimle sanatın çakıştığı bir alandır. *İşçinin Sesi* komünizm bilimini savunmasaydı, sınıfın siyasal sözcülüğünü yapamazdı. Öte yandan, sınıf savaşımının pratiği içinde sınava girmeseydi, bu sınavı başarmaya niyetli olmasaydı, komünist teori elinde ruhsuz bir dogmaya dönerdi.

Bugüne kadar başarılı sınav verdik diye, kuşkusuz, kaykılıp oturmayacağız. Asıl sınavlar önümüzde bekliyor. Geçmiş, yalnızca nasıl bir birikime oturduğumuzu, hangi noktaya nasıl vardığımızı ve gelecekte bizi bekleyen büyük sorumlulukları anlamak için önem taşıyor.

Gazete örgütlenmede canalıcı bir araçtır. Doğru, güzel, örgütlenmeye çok elverişli bir araç kullandığımız geçmişiyle de bugünüyle de ortadadır. Ancak, bizim yoğun, örgütlü ve örgütleyici çabalarımız olmadan bu aracın güçlü bir örgüt yaratacağını beklemek saçma olur.

Silah durduğu yerde düşmanı öldürmez, yalnız korkutur. Düşmanı öldürmek için nişan almak, tetiği çekmek gereklidir. Devrimci silahımız *İşçinin Sesi* için de böyledir. Girdiği yerden ses getiriyor, çok geniş etki yapıyor ama bu sesi, bu etkiyi örgütlemek, gazeteyi yeni yeni alanlara taşımak, örgütlenmede bir silah olarak kullanmak gereklidir. Örgüt seferberliğiyle bu görevi daha iyi yerine getirebilir bir duruma geleceğiz.

İşçinin Sesi olarak biz, hiçbir zaman *Atılım*'la karşılaştırma yapıp, aradaki dağlar kadar farkı görüp, rahatlığa kapılmamalıyız. *Atılım* garip bir olaydır. Gerçekten bir bakıma çok küçümsenecek bir düşmandır. İçeriğiyle ve biçimiyle bu denli yanlış, düzeysiz, ruhsuz, beceriksiz bir yayın organı çıkarmak bize *İşçinin Sesi*'ni çıkarmaktan daha zor görünüyor. Ama sorun tam da buradadır: Böyle bir yayın hâlâ "resmi" varlığını sürdürüyor!

İsteyen istediği yayını çıkartır. *Atılım* da istiyorsa çıkmaya devam etsin. Ama bu yayının canlı cenaze gibi süren resmi varlığına son vermek, artık bu ölüyü gömmek Türkiye'de devrim isteyen, komünizme inançlı her partilinin boynunun borcudur.

İşçinin Sesi, onuncu yaşına basarken, resmi yönetime başkaldırmış yoldaşları birlikte davranmaya, partimizi elbirliğiyle yükseltmeye çağırıyoruz!

İşçinin Sesi onuncu yaşına basarken, devrim için, komünizm için şehit düşen, burjuvazinin zindanlarında yiğitçe direnen, savaşan tüm yoldaşlarımızı ve devrimcileri saygıyla selamlıyoruz!

Gazetemiz onuncu yaşına basarken, dünya işçi sınıfını, bu sınıfın devrimci kalesi, dünya devrimci merkezi Sovyetler Birliği'ni ve tüm sosyalist ülkeleri selamlıyoruz!

Yaşasın Marksizm-Leninizm!

Yaşasın proletarya enternasyonalizmi!

Yaşasın partimiz!

Dünya proletaryasının yüce önderi Vladimir İliç Lenin 59 yıl önce 21 Ocak günü öldü. Türkiye Komünist Partisi'nin Leninci kadroları olarak onun ilkelerini burjuvaziye ve oportünizme karşı savaşımımızda her zaman canlı tuttuk. Bugün de faşizmi devrim yolu ile yıkmak için verdiğimiz savaşta yolumuzu aydınlatıyor.

Almanya'da faşizmin iktidara gelişinin 50. yıldönümü

"Gamalı haç milyonların umududur özgürlük ve emek günleri doğuyor"
(Alman faşizminin marşından)

Uğur Kutlu

30 Ocak 1933 akşamı, Berlin'in sokakları elleri meşaleli, kahverengi üniformalı, binlerce adamın uygun adımlarıyla inliyordu. Sloganlar bağırarak, faşist marşlar söyleyerek, hükümet binasının önünde toplanan insan seli, o gün başbakanlığa atanan, faşist Alman Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi'nin lideri Adolf Hitler'in başarısını coşkuyla kutladılar. Sokaklardaki kahverengi üniformalı sürüler, silahlı faşist terör gurupları, SA'lardı.

Nasıl olmuştu? Almanya'da olayların bu noktaya vardığını anlamak için, Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna dönmek gerekir.

Kasım 1918'de, Alman İmparatorluğu'nun askersel yenilgisi kesinleşince, savaştan bıkmış askerler ve açlıktan, esir gibi çalıştırılmaktan bezmiş işçiler, Büyük Oktobr'ın örneğinden güç alarak, savaşı devrimle noktaladılar. Ancak işçi sınıfı hareketi içinde sosyal demokrat burjuva reformizminin etkinliği yüzünden, Kasım devrimi sosyalist cumhuriyetle değil, burjuva cumhuriyetle sonuçlandı.

İlk yıllarında sosyal demokratların yönetimde olduğu cumhuriyet, daha kurulur kurulmaz utkan emperyalist devletlerce dayatılan 1919 Versay Antlaşması'nı imzalamak zorunda kaldı. Bu antlaşmaya göre, Almanya tüm eski sömürgelerini yitirdiği gibi, utkan devletlere astronomik savaş borçları ödemeyi yükümleniyor, bu borçları garanti etmek için de yabancı işgal sürdürülüyordu. Bu arada ekonomi, artan enflasyon, spekülasyon, grevler ve işsizlikle yıkım halindeydi.

Savaşta Kayzer'in savaş siyasetine destek vermiş güçler, büyük toprak sahipleri, ordu bürokrasisi ve ağır endüstri patronlarından oluşan bağlaşıklık, "orduyu arkadan vurup Almanya'yı düşmanın eline teslim eden" "Kasım canilerinin", yani devrimci işçi sınıfının yarattığı Weimar Cumhuriyeti'nden nefret ediyorlardı. Bunlar, yalnız cumhuriyete karşı amansız bir propaganda kampanyası yürütmekle kalmadılar, kendi konumlarını güçlendirmek için terhis olmuş askerlerden, boşta gezen öğrencilerden ve serseri unsurlardan oluşan özel milisler oluşturdular.

"Freikorp" adı verilen bu milisler, 15 Ocak 1919'da, yeni kurulan Almanya Komünist Partisi'nin (KDP) kurucuları Roza Lüksemburg'u ve Karl Libnekt'i katlettiler. Resmi orduyla elele vererek, ardındaki yıllarda çeşitli bölgelerde çıkan yerel ayaklanmaları bastırdılar.

Bu yıllardaki burjuva hükümetler, ölesiye korktukları ve nefret ettikleri "komün"lere karşı, karşı-devrimci milisleri kullandılar, ancak Freikorp 1920'de erken darbe girişiminde bulununca, işçi sınıfının yardımını kabul etmekten de geri durmadılar. Darbe genel grevle önlendi.

Nazi partisi işte bu fırtınalı savaş sonrası yılların içinden doğdu. 1920 ortalarında göreceli siyasal ve ekonomik denge ortamında, güçsüz bir partiydi. 1929'da New York'ta borsanın çökmesinin yol açtığı dünya krizinin Alman ekonomisinin durumunu iyice ağırlaştırması ortamında Almanya'nın önemli siyasal güçlerinden biri oluverdi.

Oy oranı 1928 genel seçimlerinde yüzde 2.6'dan, 1930 yazında, son sosyal demokrat hükümetin istifasından sonra yer alan seçimlerde, yüzde 18.3'e fırladı. Bundan sonraki Weimar hükümetleri parlamentoda artık çoğunluk tutturamadığı için, ülke olağanüstü bildirgelerle yönetilmeye başlandı. Ve de bu bildirgelerin meşru sayılması için, çok "demokratik" diye lanse edilen anayasaya göre, eski bir general, geçici cumhurbaşkanı Hindenburg'un onayını alması yetiyordu.

Yığınların durumu giderek kötüleşiyordu. İşsizlik 1928'de yüzde 9.7'den 1930'da yüzde 22.7'ye, 1931'de yüzde 34.7'ye fırladı. Ekim 1932'ye gelindiğinde işsizlik, 7.5 milyon gibi korkunç bir rakkama ulaşmıştı. Üretim kapasitesi kullanımı yüzde 25 civarındaydı. Gayrisafi milli hasıla 1929-32 arasında 44.5 milyardan 25.7 milyara düştü.

Almanya Komünist Partisi, bunalımı ve nedenlerini değerlendirmiş, etkinliğini arttırıyordu. Cumhuriyetin son yıllarında komünistlerin oy oranı 1928'de yüzde 10.6'dan Kasım 1932'de yüzde 16.4'e (6 milyon oy!) yükseldi. Bu artışın büyük bölümü, oy oranı aynı yıllarda yüzde 29.8'den yüzde 20.4'e düşen sosyal demokrasinin pahasına oldu.

1933'de AKP binası.

Ancak KDP'nin kazanımlarını Nazi'lerinkiyle karşılaştırmanın olanağı yoktu. Yıllardır Fritz Thyssen ve Emil Kirdoff gibi etkinliği olan parababalarından destek bulan Hitler, 27 Ocak 1932'de Düsseldorf Endüstri Kulübü'nde yaptığı ünlü konuşmasından sonra finans kapitalin tam desteğini arkasına almayı başardı. Parababaları faşist partiye kasalarını açtılar, sınırsız olanaklar sundular. Nazi partisine parasal ve siyasal destek veren bir fabrikatörler gurubu kuruldu. Kasım 1932' de bu gurup, bir mektupla, Cumhurbaşkanı Hindenburg'dan hükümete Nazi bakanlarının da alınmasını istedi.

Bu arada faşist SA birlikleri, uluslararası bankacılıktan bolşevizme kadar, Nazi'lerce kötü sayılan ne varsa sorumlu tuttukları Yahudilere ve KDP'nin 1931'de kurduğu anti-faşist hareket ile sosyal demokratlarla sendikacıların aynı yıl kurdukları "Demir Cephe"ye karşı saldırılarını yoğunlaştırıyordu.

Weimar Cumhuriyeti'nin sonu yaklaşıyordu. Faşistler insiyatifi ellerine aldılar. Hitler, parlamentoda çoğunluğu ele geçiren sağcı bir koalisyona katılmayı reddedince, Şlayker'in başkanlığında tekrar bir azınlık hükümeti kuruldu. Resmi polis örgütü gibi cumhuriyet kurumları SA'ların 22 Ocak 1933'de parti binasına terörist saldırısına açıktan yardım ederek, faşistlerin iktidarı almasından yana olduklarını açıkça ilan ettiler. Önde gelen kapitalistlerle görüşmelerden sonra Hitler amacına ulaştı. Cumhurbaşkanı Hindenburg Şlayker hükümetini desteklemeyi reddederek, olağanüstü durum bildirgesini imzalamadı. Şlayker istifa etti, Hindenburg Hitler'i hükümet başkanlığına atadı. Faşizmin iktidara gelişi, demokratik cumhuriyetin sonu anlamına da gelse, anayasaya harfiyen uygun bir biçimde olmuştu.

KDP'nin çağırdığı genel grev, sosyal demokratlar ve sendikacılar "anayasal temelde savaşım vermeyi" tercih edince başarısızlığa uğradı. "Anayasal temelde savaşım vermek" savaşmamak demekti. Yine de, faşistler bu anayasayı bile kendileri yokettiler.

1 Şubat 1933 Parlamento 5 Mart'ta yeni seçimlerin yapılması için dağıtılıyor.

2 Şubat 1933 Gösteriler yasaklanıyor.

4 Şubat 1933 Halka açık toplantılara, konuşmalara ve basına ciddi kısıtlamalar getiriliyor.

17 Şubat Anti-faşistlerle çalışmalarda "Ulusal Birlik-

ler"e ateş açma yetkisi tanınıyor.

20 Şubat Büyük sermaye, faşist seçim kampanyasına 3 milyon mark bağışlıyor.

24 Şubat Faşist birliklere polis statüsü veriliyor.

27 Şubat Parlamento binası (Rayştag) faşistlerce yakılıyor, bu olay komünistlere ve anti-faşistlere karşı bir terör kampanyası başlatmak için kullanılıyor.

28 Şubat Temel anayasal hak ve özgürlükler kaldırılıyor.

5 Mart Son genel seçim: Terör ve baskıya rağmen Sosyal Demokrat Parti 120, KPD 81 sandalye alıyor (Nazi'ler 288)

9 Mart Tüm KPD saylavları için tutuklama emri çıkarılıyor ve saylavlıkları iptal ediliyor. Nazi Partisi böylece "parlamentoda" mutlak çoğunluğu ele geçiriyor — SPD dahil, burjuva partilerinden ses yok!

20 Mart Dahau'da ilk toplama kampı kuruluyor. Ardından gelen aylarda 150.000 kişinin hapsedildiği 100 kadar kamp daha kuruluyor.

24 Mart Yetki yasasıyla hükümetin parlamentoya başvurmadan yasa çıkarması sağlanıyor.

26 Nisan Gizli Devlet Polisi — Gestapo kuruluyor.

2 Mayıs Sendikalar kapatılıp dağıtılıyor, binaları işgal ediliyor, mallarına el konuyor.

27 Haziran ve 5 Temmuz Kalan partiler kendilerini dağıtıyorlar. (KPD ve SPD zaten yasaklanmıştı)

Böylece başlamış olan trajediye, Almanya'daki anti-faşist güçlerin de desteğiyle, ama asıl olarak Kızıl Ordu son verdi. Bu Sovyetler'in yalnızca Almanya'ya değil, tüm insanlığa en büyük bir katkısıydı. Bunun sonucunda Almanya'nın bir bölümünde Alman Demokratik Cumhuriyeti doğdu.

Ne Hitler faşizminin ezilmesiyle, ne ADC'nin doğmasıyla hesap tamamlanmamıştır. Dünyanın en büyük işçi liderlerine de analık etmiş, en büyük ihanetleri de yaşamış Almanya işçi sınıfının Batı'daki müfrezesi, kuşkusuz çok şanlı olacak bir devrimle hesabı tamamlayacaktır.

DENEYİM ALIŞVERİŞİ

Devrim ordusunda kadınlar

Kadınların, çalışan nüfus içinde oranı giderek artıyor. Bilimsel teknolojik devrimin etkileri bu eğilimi güçlendirme yönünde oluyor.

Çalışma koşulları erkeklerle aynı olan kadın emekçiler aynı ücreti alamıyor. Kadın emekçiler genellikle, ailede bütçeye ek gelir sağlayan, erkeğin gelirine bir ölçüde katkı yapan biri gözüyle bakılıyor. İş bulma şansları daha az. İşi kaybetme olasılıkları ise erkeğe oranla çok daha fazla. Bir işte çalışıyor olmanın yanısıra ev işleri ve yükümlülükleri ile uğraşıyor olmak, kadının çalışma kapasitesinin daha hızlı azalmasına yol açıyor.

Kısacası bugün kapitalist ülkelerde kadınlar gerektiği zaman başvurulup alabildiğine sömürülebilecek sanayi yedek ordusunun, önemli bir parçasını oluşturuyorlar.

Toplumdaki eşitsizliklerini, ezilmişliklerini anlayan ve çözüm bulabilmeye çabalayan bazı bilinçsiz kadın hareketleri yanlış hedeflere takılıp kaldılar. Bunlar siyasal savaşımda etkinliklerinin yok denecek kadar az olmasını eğitimde fırsat eşitsizliğinin, eve bağlı bir köle olmalarının nedenlerini erkeklerde buldular. Böylece saptadıkları bu "düşmana" karşı savaşa giriştiler. Ancak eşitsizliğin nasıl bir toplumsal yapıdan kaynaklandığını, bugün kapitalizm ile doğrudan ilişkili olduğunu göremediler. Aynı düzen içinde bazı reformlarla sorunlarına çözüm getirebileceklerini sandılar. Böylece haklı istemlerla çıkıp, önemli bir potansiyel oluşturdukları halde kadının kurtuluşu yolundaki gerçek savaşa katılmadılar.

Bu deneyim aslında kadın sorununda, yalnızca sorun vardır demenin ve bunun çözülmesini istemenin yetmediğini gösteriyor. Kadın emekçiler arasında yapılacak ajitasyon ve propaganda da, onların sorunlarının çözümünün devrim ile bağını göstermeli, kadınların kurtuluşunun proletaryanın kurtuluşundan ayrı olmadığını vurgulamalıyız.

Sosyalizm için devrim savaşımında kadınların yerinin büyük önemini vurgulamak yetmeyecektir. Savaşım içerisinde kadının konumunu, kadına verilecek görevin yapısını iyi kavramak gerekiyor.

"... Hatta hatta devrimci örgütlerde bile durumu pek farklı değildir. Çeşitli yönetim katlarında kadınların oranı bunu gösterir. Ne denli komünist, devrimci olsak, bin yılların geliştirdiği erkek şövenisti tutumları değiştirmek, yoketmek kolay olmuyor.

"... Bunun için en başta erkek komünistler kendilerini eğitmelidirler... *Kadın sorunundaki tutumu bir komünist partisinin demokratlığının önemli ölçütüdür.*" (R.Yürükoğlu, *İşçinin Sesi*, 6 Şubat 1980) (abç)

Elbette hiçbir örgüt bu konuda "elinin hamuruyla..." diye başlayacak kadar şövenist değildir. "Bin yılların geliştirdiği erkek şövenisti tutumlar"a en çok Maocu örgütlerde tanık olmuştuk. Birçok konuda feodal bir kafa yapısı ile düşünmekten kurtulamamış bu örgütlerde kadına yaklaşım gerçekten çok geridir. Pekçok örgütte kadın hiçbir zaman hareket içerisinde ne teorik olarak ne de militan olarak ön saflara geçmeyi hak etmez! Mermiyi taşır ama tetiği çekemez.

Teorik çalışma alanında bu sekter yaklaşım daha da açıktır.

Komünistler olarak kadın sorununa nasıl yaklaştığımızı, onlar için nasıl bir eşitlikten yana olduğumuzu övünerek anlatırken, parti içindeki çalışmalarda, pratik yaşamda bunu uygulayamazsak hiçbir değeri kalmaz. Örgütsel çalışmalarda onlara hep geri hizmetlerde görev vermek, her zaman kadınlara özgü olduğu sanılan işlerde çalıştırmak, aşırı kayırmak komünist partisinin kadına yaklaşımıyla bağdaşmaz. Kadınlara, kendilerini geliştirebilecek görevler yerine hep kadınların yapmasına alışılagelmiş görevler verilmesi bizce yanlıştır.

Türkiye'de üyesi olduğum bir sendikaya gider gelirdim. Görevlilerin çoğunu aynı okuldan mezun olmuş gençler oluşturuyordu. Aralarında bir de kadın vardı. Erkekler işçilerle görüşmelere, propaganda çalışmalarına, patronla yapılacak toplu sözleşme görüşmelerine, bazen grevlere özel görevli olarak giderlerdi. Kadın arkadaş ise her zaman binada kalır, binanın temizliği ile ilgilenir, dışardan gelenlere çay hazırlardı. Kısa zamanda "çay getirip-götüren" olmuştu. Verilen görevlerle hiçbir zaman gelişmedi. Yaptığı işin bilincinde olmadı. Bu arkadaş hiçbir zaman işçi sınıfının savaşımına içtenlikle bağlanmadı. Kapitalist toplum içinde tanık olduğu uygulama ile, ona çok farklı bir yaşam, eşitlik vaadedenlerin arasında tanık olduğu uygulama arasında fazla bir fark göremedi. Pratikte gözlediği bu tutarsızlığı görüp bu yola başını koyamazdı.

"... Karısıyla derinden eşit bir yaşantı kuramayan bir erkek komünist, bu eşitliği topluma nasıl verebilir?" (R.Yürükoğlu, *İşçinin Sesi*, 6 Şubat 1980)

Biz, kadınların devrim için savaşımından sözederken, görevleri örgüt binalarını temizlemek, erkek yoldaşların yazdığı yazıları daktiloya çekmek, evde ev işlerini üstlenmek ile sınırlı bir "militandan" bahsetmiyoruz. Biz ne için mücadele ettiğinin bilincinde, gerektiğinde en önde savaşan, yetki ve sorumluluk üstlenen, proletaryanın burjuvaziyle savaşacak olan gerçek ordusunda yer alan militanlardan sözediyoruz.

Meral Özkan
Londra

DENEYİM ALIŞVERİŞİ

Faşizm döktüğü kanların hesabını verecektir

Cunta cinayetlerini gizlemeye çalışıyor

Faşist cunta, komünistleri, devrimcileri yakalayıp içeri tıkmakla bitiremeyeceğini anladı. Halkın içinde biriken kinin farkında, bu nedenle paçaları tutuştu. İşçi sınıfından ise ölesiye korkuyor.

Faşist cunta tutukladıkladıklarının üzerine yıkacak bir suç bulamayınca veya devrimciler cezalarını bitirip çıkınca onları başka yollarla yoketmeye çalışıyor. İçerden çıkanların boş durmadığını biliyor. Bu nedenle onların üzerine devlet terörü ile saldırıyor.

Finans kapitalin temsilcileri ve burjuva basını Ermenilere ve devrimcilere özel timler kurarak saldıracaklarını birçok kez açıkladılar. Bunu yurt içinde ve yurt dışında uyguluyorlar. Nazlı Ilıcak'ın dediği gibi "... bir araba kazası, nereden geldiği belli olmayan bir kurşun..." Kısacası siyasi saldırılarına, yığınlardan saklamak amacıyla, adi saldırı süsü vermeye çalışıyorlar.

Buna yeni bir örnek İzmir, Üçyol'da gelişen olaydır. 6 Ocak'ta burjuva basınında yalnız *Yeni Asır* olayı manşet olarak bastı. *Yeni Asır* haberi şöyle verdi:

"Üçyol'da 363 ve 364 sokaklarının kesiştiği köşe, dün son yılların en tüyler ürpertici cinayetine sahne oldu. Gece yarısının sessizliği, önce üstüste atılan silah sesleriyle yırtıldı. Ne olup bittiğini anlamak için perdelerini aralayanlar ateş eden bir kişiyi gördüler.

"Eli silahlı bu adam, Çiğli Havaalanı'nda görevli polis memuru Durali Bulut'un ta kendisiydi. Birkaç cesaretli kişi sokağa fırladı. Alt alta üst üste bir boğuşma başladı. Ancak Durali Bulut kendisini saran çemberden kurtuldu ve evine döndü. Kaçmıyordu. Canını güvence altına almak amacındaydı. Nitekim meslektaşları gelince tabancasını verdi, teslim oldu. Olayın şokundan kurtulanlar yaylım ateşinden delik deşik olan taksiye koştular. Gördükleri manzara dehşet vericiydi. 35G 562 plakalı taksinin şöförü Ali Erol Çokgür direksiyonun başında yığılıp kalmıştı. Üç kurşunla beyni parçalanan taksi şöföründen başka arka koltukta oturan Ibrahim Gültekin, yine kafasından aldığı kurşunlarla oracıkta can vermişti. Durali Bulut'un tabancasından çıkan kurşunlardan üçü de, Ali Erol Çokgür'ün arkadaşı Nazım Mendik'e isabet etmişti. Ağır yaralı halde Devlet Hastahanesine kaldırılan ve ameliyata alınan Nazım Mendik'in hayatından endişe ediliyor.

"Saat 01'de meydana gelen bu olaydan sonra asayiş ekipleri tarafından gözaltına alınan polis Durali Bulut ifade vermedi. Cinayetin hangi nedenle meydana geldiği anlaşılamadı." *(Yeni Asır,* 6 Ocak 1983, sayı 3, Vahap Dabakan)

Olayın neden meydana geldiği apaçık ortada duruyor:

Birincisi, İbrahim Gültekin ve Nazım Mendik cezaevinden yeni çıkmıştı. Üçü de devrimciydi. Kurtuluş'tan olan bu arkadaşlar bilinçli bir şekilde öldürüldüler.

İkincisi, aynı günde çıkan *Yeni Asır*'ın birinci baskısında bu olay basılmış, diğerinde basılmamıştı. Bu da gösteriyor ki, basılması polis tarafından engellendi. Neden?

8 Ocak Cumartesi günü *Yeni Asır* Nazım Mendik'in öldüğünü, polisin içkili ve başka yerde kavga ettiğinden kafasının bozuk olduğunu, bundan dolayı öldürdüğünü belirtiyor. Polisin hareket eden otomobile rastgele ateş ettiğini ve otomobildeki üç kişinin kafalarına isabet eden kurşunlarla öldüğünü söylüyor. Bu nasıl sarhoşluk, bu nasıl rastgele ateş etmektir. Hareket eden arabanın içindekilerin hepsi kafalarına isabet eden kurşunlarla ölmüştür. Boşa kurşun gitmiyor!

Yine 8 Ocak Cumartesi günü *Yeni Asır* sayfa 3'te "İzmir Gazeteciler Cemiyeti, polisin gazetecilere tutumunu kınadı" başlıklı bir yazı yayınlandı. Bunu yazmaya, açıklamaya gerek duyuldu. Açıklamak zorundaydılar. Çünkü, *Yeni Asır* bu olayı basarken adi bir olay sanıyordu. Siyasi polis olaya el koyunca gazete toplatıldı. Bu durumu yığınlara açıklamak zorunda kaldılar.

Evet, bu devrimcileri planlı, bilinçli bir şekilde katlettiler. Bunun hesabı sorulacaktır, kanları yerde kalmayacaktır.

Bunlara dur demek, durdurmak ancak devrimle olur. Böyle olaylar emekçi halkın içindeki kini arttırmakta, kurtuluşlarının devrimde, sosyalizmde, komünizmde olduğunu göstermektedir. Ancak yığınlar bunu yalnız böyle olaylarla kavrayamaz. Yığınlar kendiliğinden bizim yanımıza gelmez. Bizlerin, onların içine dalmamız, örgütlenmemiz gerekir. Başka türlüsünü beklemek safdillik olur.

Biz kendimizi yetiştireceğiz, propagandamızı ve ajitasyonumuzu onlara ulaştıracağız, yığınları kazanacağız, devrimi başaracağız. And içeriz ki, bu sözde kalmayacak, bunu yaşama geçireceğiz, geçirmek zorundayız.

Örgüt seferberliğine bu amaçla giriyoruz, başarıyla çıkacağız.

Yaşasın ileri demokratik halk devrimi!

Yaşasın komünizm!

Suna Yıldız
İzmir

İşçi muhabir gurubumuzda Leninci fikirlerle donanıyoruz

Türkiye'deki ekonomik bunalımı en çok etinde, kemiğinde duyan biz işçiler Avrupa'yı hep daha iyi koşullarda yaşayabileceğimiz ülkeler olarak düşlerdik. Bu düşünceyle geldiğimiz Fransa'da gördük ki satabileceğimiz tek şeyimiz olan emek gücümüz, burada da sömürülüyor. Bilmiyorduk ki hangi kapitalist toplumda olursa olsun biz işçiler sermayelerin büyümesini sağlayan ücretli kölelerdik.

Paris'te Türkiyeli işçiler olarak çoğunlukla konfeksiyon dalında çalışmamızın bir nedeni buradaki küçük atölye patronlarının çoğunluğunun Türkiyeli olmasıdır. Biz dil sorunumuzdan ötürü Türkiyeli patronları çaresiz seçerken onlar bu sorunumuzu kendi çıkarlarına kullanarak bizleri fazla çalıştırmak, kazanılmış haklarımızı kullanmamızı engellemek istemektedirler. En önemlisi, patronlar devrimci çalışmalarımızı, diğer işçi arkadaşlara kötü tanıtmak için bizi komünistlikle suçlarken biz "evet, bizler komünist olmaya çaba serfeden devrimcileriz" diyoruz.

İşçi muhabir gurubumuzda öğreniyoruz. Bize kurtuluş yolumuzu gösteren Marx'ın, dünyada ilk sosyalist ülkenin kurulmasına önderlik eden Lenin'in kitaplarını okuyoruz. Öğreniyoruz ki işçilerin kurtuluşu biz işçilerin yapıtı olacaktır. Bilinçlenmeden, örgütlenmeden sınıf savaşımına hazırlanıp eğitimden geçmeden başaramayacağımızı öğreniyoruz.

Evet yoldaşlar, bu çalışmalarımızın ürünlerini kısa zamanda birlikte yaşayacağız.

Dinamo İşçi Muhabir Gurubu
Paris